

Сураи Шуро

Сураи «Шуро» 42-юм сураи Қуръон буда, дар Макка нозил шуда, аз
53 оят иборат аст

Бисмиллāҳи-р-Раҳмāни-р-Раҳīm

«Ҳар кӣ бошад, ки хоҳад кишти охиратро, меафзоем барои ӯ дар кишти вай. Ва ҳар кӣ бошад, ки хоҳад кишти дунёро, медиҳем ӯро аз он ва нест мар ӯро дар охират ҳеҷ баҳра» - (ояти 20-уми ҳамин сура).

Ин сураи муборак дар Макка нозил шуда, чун дигар сураҳо паҳлӯҳои ақидаи исломиро мавриди баррасӣ қарор медиҳад. Умдатарини он шинохтани яккагии Аллоҳ таъоло, рисолати пайғамбари охируззамон ва боварӣ доштан ба қиёмату аҳволи он, ҳисобу ҷазо ва подоши он рӯз ва ғайра аст. Аммо ҳадафи асосии ин сура хабар додан аз нузули ваҳии илоҳӣ ва пайғамбарии Муҳаммад (с) иборат аст.

Сура бо он ибтидо меёбад, ки Парвардигори оламиён ваҳии Худо танҳо ба пайғамбарон нозил кард. Ӯ чунон Зоте аст, ки касеро аз миёни мардум хост, расули Худ интиҳоб намуд ва ӯро аз гуноҳҳо покиза гардонид. Мурод аз фиристодани пайғамбарон ин буда, ки мардумро аз ширку гумроҳӣ ба роҳи рост ҳидоят кунанд.

Баъдан, амали мушрикони мавриди хитоб қарор мегирад, ки ин тоифа ба Аллоҳи ягона шарик интиҳоб намуда, ба Аллоҳ зурриятро (авлодаро) мансуб медонанд. Ҳатто осмонҳову Замин аз чунин фаҳмиши мушрикони ва шунидани каломи куфромези онҳо беқарор гашта, наздик аст, ки аз худ пош бихӯранд. Мушрикони ба андозае ба гумроҳӣ ғӯтидаанд, ки ҳар сухане хоҳанд, дар шаъни Парвардигори оламиён ба забон меоранд. Дар муқобили онҳо фариштагон мисол оварда мешаванд, ки ҳамеша ба тоату ибодати Аллоҳи ягона машғул буда, ҳеҷ гоҳ аз ибодат хаста намешаванд.

Бори дигар сураи муборак сари масъалаи ваҳии Илоҳӣ ва фиристода шудани Пайғамбар (с) баргашта, таъкид мекунад, ки дин як дин аст - Ислом. Он ба ҷумлаи пайғамбарон, аз ҷумла Нӯҳ (а), Мӯсо (а) ва Исо (а) хулоса ба ҷамиъи Пайғамбарон яқрағ фиристода шудааст, ки он тавҳид - яктопарастист. Аммо байни шариъати онҳо тафовут вуҷуд дошт. Яъне агар шариъати набе ба пайғамбаре амр мешуд, ба шариъати Пайғамбари гузашта умуман

монанд буд. Локин дар зоҳир комилтару беҳтар буд. Сари ин нуқта дар эзоҳи ояти 13-ум, иншоаллоҳ, боз хоҳем гашт.

Сипас сураи муборак аз ин мавзӯи интиқол намуда, сари мушрикону ақидаи ботили онҳо баҳс мекунад, ки онҳо Қуръону рӯзи баъс (яъне қиёмат) ва ҳисобу ҷазоро дурӯғ мешуморанд. Онҳо рӯзеро инкор мекунанд, ки он рӯз чун фаро мерасад, аз тарсу даҳшати он ҳатто мӯи сари тифл сафед мешавад. Шахсоне мавҷуданд, ки хабару омадани қиёматро масхара намуда, бо истехзо зудтар омадани онро талаб мекунанд. Оятҳои ин сура чунин афродро шадидан биму тарс медиҳанд.

Дар сура амр мешавад, ки агар инсон қабл аз омадани рӯзи қиёмат бо тоату ибодат ва талаби мағфирати гуноҳҳо машғул бошад, иншоаллоҳ, он иҷобат хоҳад шуд. Вале чун қиёмат нохост қоим гардад, ҳеҷ як тавбаву тазарруъ ва на молу на қаробат суд надорад.

Анҷоми сура чун ибтидои он аз ҳадиси ваҳии Илоҳӣ ва аз рисолати Расулulloҳ (с) баҳс мекунад. Тавре маълум мешавад, барои риояи ҳусни тартиб ибтидо ва интиҳои сура як хел ба анҷом мерасад. Ин буд мундариҷаи мухтасари сураи “Шӯро”.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Бисмиллāҳи-р-Раҳмāни-р-Раҳīm.

Оғоз мекунам ба номи Худованде ки беандоза меҳрубону бениҳоят бораҳм аст.

حَمْدٌ عَسَقٌ

Ҳā, Мīm. 1. Ёайн, Сйн, Қоф. 2.

1. Ҳо, Мим. 2. Айн, Син, Қоф. (маънои ин ҳарфҳоро танҳо Худованд медонад).

Ин ду оятро Аллоҳ таъоло бо ҳуруфи муқаттаъа (ҷудогона) ибтидо ва хотима бахшид, чунон ки дар аввали сураи “Бақара” ин гуна оят дида мешавад. Шояд ин барои огоҳии инсонҳо бошад, яъне Қуръон аз он ҳарфҳое, ки мавриди истифодаи инсонҳо қарор доранд, банду баст ёфтааст, аммо онҳо қудрате надоранд, ки ба миқдори се ояти кӯтоҳи он суханеро тартибу омода бисозанд. Балки пеши чунин тарзи навишт очизу музтар мемонанд.

Маънои ин ду оят танҳо ба худӣ Офаридгор маълуму равшан аст. Зеро ин гуна оятҳо аз ҷумлаи муташобихот (сир) ба шумор

мераванд. Аҳли суннат ва ҷамоат ин гуна оётро тафсиру эзоҳ намедиханд. Бинобар ин, меғӯяд: “Валлоҳу аъламу би муродиҳи” - муроду мақсади чунин оятҳоро танҳо Аллоҳ таъоло медонад.

كَذَٰلِكَ يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢﴾

Казāлика йуҳӣ илайка ва ила-л-лазӣна мин қабликаллоҳу-л-Ъазӣзу-л-Ҳакӣм. 3.

3. Ҳамчунин, Аллоҳи голибу боҳикмат ба сӯи ту ва ба сӯи ононе ки пеш аз ту буданд, ваҳй мефиристад.

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٣﴾

Лаҳу ма фи-с-самāвāти ва ма фи-л-арзӣ ва Ҳува-л Ёалийю-л-Ъаẓīm.4.

4. Он чӣ дар осмонҳо ва он чӣ дар Замин аст, аз онӣ Ёст. Ва Ё баландмартабаву бузургқадр аст.

Аллоҳ таъоло зимни оятҳои мазкур ҳабиби Худ (с)-ро хитоб намуда, мефармояд, ки чуноне ки Парвардигори ту Қуръонро ҳамчу ваҳй барои Ту (с) фиристонд, инчунин ба пайғамбароне, ки пеш аз ту гузаштаанд, низ ваҳю китобҳои Худро фиристонда буд. Аллоҳ таъоло дар тасарруфи мулки Худ ғолиб ва дар санъату ҷобаҷогузори махлуқоти Худ бисёр боҳикмат аст. Вақто ки ин кори нав набудаасту балки одатulloҳ чунин қорӣ шудааст, дар ин қор набояд тааҷҷуб намуд. Зеро Ё таъоло Зотест, ки Замину Осмон ва ҳамаи махлуқоти дар онҳо мавҷудбуда дар ихтиёри Ёст ва мар Ёрост бартарию бузургқудратӣ бар махлуқоти Худ.

تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ

رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَن فِي الْأَرْضِ إِلَّا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٤﴾

Такāду-с-самāвāту ятафаттарна мин фавқиҳинн. Ва-л-малāикату юсаббиҳуна би ҳамди Раббиҳим ва ястағфируна ли маъ фи-л-арз. Алā инналлоҳа Ҳува-л-Ғафӯру-р-Раҳӣм. 5.

5. Наздик аст осмонҳо аз қониби болои худ (аз сухани мушрикони, ки гуфтанд Худованд фарзанд дорад) пора-пора шаванд. Ва фариштагон ҳамроҳ бо ҳамди Парвардигори худ тасбеҳ меғӯянд

ва барои ононе ки дар Заминанд, омӯрзиш мехоҳанд. Огоҳ бош:
албатта, Аллоҳ омӯрзгору меҳрубон аст!

Аз бо азаматию ҷалоли ӯ таъоло, ё аз шаноъату ёвағиҳои зишту бади мушриконе, ки ба Аллоҳи ягона фарзанд муқаррар мекунанд, наздик аст осмонҳо бардошт накарда, аз ҷониби болои худ пора шаванд. Хушбахтона, фариштагони аброр бо афзунӣ ҳамеша тасбеҳи Аллоҳ таъолоро меғоянд, ба покӣ ёд мекунанду шукронаи ӯро ба ҷо меоранд. Магар фариштагони наздики даргоҳи илоҳӣ шаъну шукӯҳи ҷалоли Парвардигорро ба андозаи мушрикон намедонанд? Илова бар ин, аз Аллоҳ таъоло мағфирати гуноҳони муъминони рӯи Заминро мехоҳанд. Лекин мушрикон бояд бидонанд, ки аз истиғфори фариштагон ба онҳо ҳеҷ фоидае намерасад. Аммо шахсоне, ки аз гуноҳ даст мекашанду тавба мекунанд, албатта, Аллоҳ таъоло меҳрубону мағфираткунандаи онҳост. Бо баракати дуъою истиғфори фариштагон Аллоҳ таъоло ҷурму гуноҳони муъминонро афв намуда, ин низом (осмон)-ро қоим нигоҳ медорад. Ба кофирон то як муддате муҳлат медиҳад. Вагарна Аллоҳ таъоло қодир аст аз касофатии мушрикон дар як мижа задан низоми коинотро бар ҳам занад. Локин дар укубат кардани онҳо шитоб намекунад. Ҳамин мазмун дар ояти 90-уми сураи “Марям” низ, ба таври мукамалтар шарҳу эзоҳи худро ёфтааст.

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ اللَّهُ حَفِظُ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ

بَوَكِيلٍ

**Ва-л лазӣнаттаҳазу миң дӯниҳӣ авлийъаллоҳу ҳафӣзун
ъалайҳим ва мӣ антаъалайҳим би вакӣл. 6.**

**6. Ва ононе ки гайри Аллоҳро дӯст гирифтанд, Аллоҳ амалҳои
бади онҳоро барои муҷозоташон нигоҳдоранда аст ва ту бар
онҳо ваколатдор нестӣ.**

Мушрикон, ки дар баробари Аллоҳ таъоло ба ҳангоми ибодат ва дуъо чизеро ном мебаранду дӯст медоранд ва расули Аллоҳро напазируфтанд ва нисбати ӯ ҳар гуна муносибати нодурустро раво диданд, боз корашон бобарор асту ба муроду мақсадҳои худ мерасанд, бояд мағрур нашаванд. Зеро ҳама амалҳои онҳоро Аллоҳ таъоло мебинаду медонад ва ҳеҷ яке аз мадди назари ӯ таъоло пинҳон наместонад. Барои ҳар як амали худ дар рӯзи қиёмат онҳо ҳисобот хоҳанд дод.

Аллоҳ таъоло ба ҳабиби Худ (с) муроҷиат мекунад, ки набояд аз ин, ки ба мушрикони (аз амали нописанде, ки доранд) ҳеҷ осебе намерасад, дар шигфти бошӣ. Эмин бош, барои азоби ин мушрикони мукаллаф ва ваколатдор нестӣ. Вазифаи ту фақат ин аст, ки онҳоро даъват намуда, аз рӯзи қиёмат бимашон бидиҳӣ. Ба таври зӯрӣ ба онҳо имонро бор намудан барои ту лозим нест.

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا

وَتُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴿٧﴾

Ва казāлика авҳайнā илайка Қур-āнан ъарабиййа-л ли тунзира Умма-л-қурō ва ман ҳавлаҳā ва тунзира явма-л чамъи лā райба фӣҳ. Фарӣқун фи-л-Ҷаннати ва фарӣқун фи-с-Саъир.7.

7. Ва ҳамчунин ба сӯи ту Қуръони арабиро ваҳй фиристодем, то аҳли Маккаро ва онҳоеро, ки дар атрофи он ҳастанд, битарсонӣ ва мардумро аз рӯзи чамъ шудан, ки дар омадани он ҳеҷ шубҳае нест, бим диҳӣ, ки гурӯҳе дар Биҳишт бошанд ва гурӯҳе дар Дӯзах.

Ай Муҳаммад (с), ҳамчуноне ба пайғамбарони пеш аз ту ваҳй фиристодем, ба ту низ, Қуръонро ба забони арабӣ ваҳй фиристодем. Қуръон муъҷизаи бузург асту дар он ҳеҷ шубҳаву сохтагӣ нест. Туро расул интиҳоб намудем ва Қуръонро ба ту нозил гардонидем, ки мардумро аз ҷаҳолат берун биёри. Онҳоро аз рӯзи муҳимми қиёмат, ки дар омаданааш шакке нест, бим бидиҳӣ. Хусусан халқи Макка ва аҳолии атрофи онро аз ин огоҳ бисозӣ. Ба онҳо арз кун, ки баъд аз миронидан бори дигар зинда карда мешаванд. Дар он рӯз амалхояшон мавриди ҳисоб қарор мегирад. Мукофот ё ҷазо дода мешаванд. Инсонҳо барои чунин рӯз бояд омода бошанд. Зеро дар он рӯз инсонҳо ба ду гурӯҳ ҷудо мешаванд. Гурӯҳе ба Ҷаннати пурнеъмат раҳнамоӣ карда мешаванд, ки онҳо муъминанд ва гурӯҳе ба Ҷаҳаннам ворид мегарданд, ки онҳо аз аҳли куфранд. Акнун шумо интиҳоб кунед, ки аз кадом гурӯҳ будан мехоҳед. Ихтиёри роҳ дар дунё ба майлу хоҳиши шумост.

Акнун чанд нукта дар боби номи Макка, ки онро Уммулқурро (модари шаҳрҳо) меноманд. Чунин ном гузоштани шаҳри Макка аз сӯи Аллоҳ таъоло далолат ба муқаддас будани он мекунад. Макка шаҳрест, ки дар он ибодатхонаи аввалин муъминон қарор

дошта, мақоми ҳазрати Иброҳими Халилуллоҳ низ, он қост. Дар ривоятҳо омадааст, ки Аллоҳ таъоло офариниши Заминро аз ҷои ҳамин хонаи Каъба шурӯъ кардааст.

Дар давоми оят омада, ки "мардуми Макка ва атрофи он", мурод аз ин, валлоҳу аълам, мардуми араб ва ғайри араб аст. Аз баракати сухани Парвардигор аст, ки мардуми нимҷазираи араб ва баъдан тамоми олам аз нури Ислому мунаввар гардиду баҳра бардошт. Ҳар киро тақдираш неқӯ буд, вориди ин дин шуд. Аммо тақдири касе шақоват (бад) аст, Ислому дохили хонаву дараш гардад ҳам, мутаассифона, онро пазиро намешавад.

Валлоҳу аълам.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ ۚ

وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٨﴾

Ва лав шӕаллоҳу ла ҷаъалаҳум уммата-в вӕҳидата-в ва лӕки-ӕ юдхилу ма-ӕ яшӕу фӕ раҳматих. Ва-ӕ-ӕолимӯна мӕ лаҳум-м ми-в валийи-в ва лӕ насӕр. 8.

8. Агар Аллоҳ хоста буд, ҳаройина, мардумро як уммат (-и муъмин) мегардонид, валекин Аллоҳ ҳар киро хоҳад, дар раҳмати Ӯ худ мебарорад ва ситамгоронро ҳеҷ корсозе ва мададгоре нест.

Бешак Ӯ таъоло қудрат дошту дорад, ки мардумро як уммати муъмину аҳли дини Ислому бигардонаду ҳамаро ба як роҳи рост ҳидоят созад. Аммо муқтазои ҳикмати Аллоҳ таъоло чунин рафтааст, ки сифатҳои раҳмату ғазаби Ӯро зоҳир бисозад. Бинобар ин, аҳволи бандагонро вобаста ба ақида ва амалашон гуногун кард. Якero аз боиси фармонбардорӣ мавриди раҳмати Ӯ қарор дод ва ба ин сабаб ӯро вориди Ӯннат мегардонад. Дигарero бинобар амали зулму гуноҳ карданаҳ, аз раҳмати Ӯ дур мегардонаду дохили Ӯҳаннам мекунад. Акнун онҳое, ки куфру исён варзиданду аз раҳмати Аллоҳ таъоло дур шуданд, фардо рӯзи қиёмат ҳеҷ дӯсте намеёбанд, ки ба онҳо дасти ёрӣ дароз кунад ва дилсӯзе пайдо намекунанд, ки онҳоро аз азоби саҳти Ӯҳаннам раҳо созад.

أَمِ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ ۖ قَالَ اللَّهُ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٩﴾

Амиттаҳазу миң дунихи авлийъ. Фаллоҳу Ҳува-л-валийю ва Ҳува юҳйи-л-мавтā ва Ҳува ъалā кулли шай-иң қадир.9.

9. Оё ба ғайри Аллоҳ корсозон гирифтанд? Пас ҳамоно, Аллоҳ - Ёст корсоз ва Ёст, ки мурдагонро зинда мекунад ва Ё бар ҳар чиз тавоно аст.

Бо ин саволи инкорӣ Аллоҳтаъоло фармудааст, ки оё ба чуз Аллоҳ касеро ва ё чизеро дӯсту ёр гирифта, аз онҳо ёрию шафоъат мепурсед? Агар ҳа, пас бидонед, ки шумо мушрик ҳастед. Агар мададгоре гирифтан мехоҳед, хос Аллоҳро бигиред. Аллоҳ ба танҳии Худ дӯсту нусратдиҳандаи шумост. Танҳо корсоз Ё таъолост, ки ҳама корҳоро файсалаву дуруст сохта, ҳатто қодир аст мурдагонро дар рӯзи қиёмат зинда гардонад. Аллоҳ таъоло ба ҳама кор тавоност ва ҳеҷ чиз Ёро очиз гардонида наметавонад. Аммо он бутҳое, ки мепарастед, на суд оварда метавонанд ва на қаҳру на ғазабе доранд. Ҳақ он аст, ки танҳо Аллоҳ таъолоро дӯсту корсоз интиҳоб карда шавад, на ғайри Ёро.

وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ

تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿١٠﴾

Ва махталафтум фиҳи миң шай-иң фа ҳукмуҳу илаллоҳ. Зāликумуллоҳу Раббӣ ъалайҳи таваккалту ва илайҳи унӣб. 10.

10. Ва ҳар он чӣ ки дар он ихтилоф мекунад, пас, ҳукми он ба сӯи Аллоҳ ҳавола аст. Ин аст Аллоҳ - Парвардигори ман, бар Ё таваккул кардам ва ба сӯи Ё рӯҷӯ мекунам.

Аллоҳ таъоло зимни ояти мазкур ҳабиби Худ (с)-ро мефармояд, ки ай Мухаммад (с), ба муъминон бигӯ, ки он чи шумо сари он ихтилоф доред, хоҳ амри дину дунё ва хоҳ аҳкоми ибодату хоҳ масъалаи муомилот бошад ҳукм (файсал)-и онро ба Аллоҳ таъоло ҳавола кунед. Он чи доир ба ин масъала дар китоби

Раббонӣ ё сунати Расули ӯ (с) ҳукм шудааст, ҳамонро қобили қабул донед. Зеро Аллоҳ таъоло воҳид асту тавоно. ӯ Зоте аст, ки рӯзи қиёмат мурдагонро бори дигар зинда мегардонад, он ихтилофхое, ки байнатон доред, барои онҳо ҳукми одилона мекунад. Ҳамон ҳукмкунандаи одил Парвардигори ман аст. Дар ҷамиъи корҳои худ танҳо ба ӯ эътимод мекунам. Ҳангоми мушкилиҳо фақат ба ҳамин Зот таваккал намуда, рӯчӯ (бозгашт) мекунам. Хосса ёриро аз ӯ мебарам, барои лағжишҳои худ хосса ба даргоҳи ӯ тавба мекунам.

Барои Расулulloҳ (с)-ро пайравӣ намудан, мазмуни ояти мазкур барои соҳиби хирад дарси ибрат аст.

فَاطِرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ
الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرُّكُمْ فِيهِ لِيَاسْ كَمَثَلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ

الْبَصِيرُ

Файру-с-самавати ва-л-арз. Ҷаъала лакум-м мин аъфусикум азвāча-в ва мина-л-анъами азвāча-й язраукум фйҳ. Лайса камиълиҳи шай-ув ва Ҳува-с Самӣъу-л-Басӣр.11.

11. Офарандаи осмонҳо ва Замин аст, барои шумо аз ҷинси шумо ҷуфтҳо офарид. Ва аз ҷаҳорпоён низ ҷуфтҳо падид овард. Ба ин тадбири завҷият, шуморо пароканда ва бисёр месозад. Ҳеҷ чиз монанди ӯ нест ва ӯст шунавою бино.

Баробари ин, Аллоҳи бузургу тавоно бо қудрати Ҳуд махлуқоти бузургро, яъне осмонҳо ва Заминро бе дидану доштани нусхаи аввал биёфарид. Аллоҳ таъоло соҳиби қудрат (тавноӣ) буда, барои мардон миннат ниҳода, аз ҷинси онҳо ҷуфти онҳоро, яъне занонро офарид, ки ин барои мардон як неъмат бузург аст. Дар баробари ин, Аллоҳ таъоло аз рӯи лутфу қарами Ҳуд барои инсонҳо ҷаҳорпоёнро бо шаклҳои гуногун халқ намуд. Инсонҳо метавонанд онҳоро дар умури рӯзгори худ барои иҷрои шуғлҳои мухталиф ва ҳамчунин барои ғизо мавриди истифода қарор бидиҳанд. Онҳоро низ, Аллоҳ таъоло аз рӯи ҷинс ҷуфт-ҷуфт офарид, то насли онҳо боқӣ монаду афзун шавад. Агар онҳоро ҷуфт намеофарид, он гоҳ на чунин мебуд, ки имрӯз ҳаст.

Аллоҳ таъоло дар ҷамиъи сифатҳои Худ ва дар тадбири офаридани махлуқоти Худ ягона буда, монанд надораду ҳангоми офаридани чизе муҳтоҷ ба нусхаи аввал ҳам нест.

Хулоса, дар чунин тадбирҳо мар Аллоҳ таъолоро ҳеҷ чиз монанд нест, на мар Ёро рафиқ асту на ҳамсару фарзанд. Ё таъоло аз ҳамаи ин чизҳо беҳочат аст. Ё шунавандаи тамоми суҳанҳои зоҳирӣ ва ботинии бандагон аст. Ҳамчунин тамоми қорҳои онҳоро бинанда аст.

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ

بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

**Лаҳу мақолиду-с-самāвāti ва-л арз. Ябсуту-р-ризқа
лима-й яшāу ва яқдир. Иннаҳу би кулли шай-ин Ёлиμ. 12.**

**12. Калидҳои осмонҳо ва Замин аз онӣ Ёст, барои ҳар касе ки
хоҳад, рӯзи ро фароҳ месозад ва (барои касе ки хоҳад) танг
мекунад, албатта, Ё бар ҳар чиз доност.**

Аллоҳ таъоло аз монандсозӣ бо махлуқот пок буда, калиди ҳазинаҳои Осмону Замин (яъне барфу борони осмонҳо ва захираҳои Замин) мар Ёрост. Бо тақозои ҳикмати Худ ризқи касеро хоҳад, фароҳ месозад ва аз касеро хоҳад танг. Аз ҳикматҳои илоҳӣ аст, ки аз ҳар ҳазинаи Худ бандаро чӣ миқдоре, ки хоҳад медиҳад. Ин марҳамати илоҳиро, ки нисбати бандааш мешавад, Ё Худ медонад. Илми Аллоҳ таъоло ҳадду андоза надорад, тамоми ашро ва салоҳияти онҳоро ба пуррагӣ ихотақунанда аст. Ҳеҷ чиз аз доираи илми Ё берун намеронад. Ҳатто маълуми Ёст, ки барои қадом банди муъминаш сарватмандӣ судманд аст ва барои қадоме аз он фақирӣ. Ҳар қиро ба бандааш муносиб медонад, барои банди хайро маслиҳат аст.

Валлоҳу аълам.

﴿ شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ

وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا

فِيهِ كَبْرٌ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ

وَهَدَىٰ إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ ﴿١٣﴾

✽ *Шараъа лакум-м мина-д дини ма вассо биҳи Нӯҳа-в ва-л-лазӣ авҳайнā илайка ва ма вассайнā биҳи Иброҳима ва Мӯса ва Ёиса ан ақиму-д-дина ва ла татаффарракӯ фӣҳ. Кабура ъала-л мушрикина ма тадъухум илайҳ. Аллоҳу яҷтабӣ илайҳи ма-й яшәу ва яҳдӣ илайҳи ма-й юнӣб. 13.*

13. Аз дин, он чиро ки ба он Нӯҳро васият карда буд, барои шумо муқаррар намуд. Ва он чиро ба сӯи ту ваҳй фиристодем ва он чӣ ба он Иброҳим ва Мӯсо ва Исоро васият кардем, ин аст, ки динро барпо доред ва дар он ихтилоф маяндозед. Он чӣ мушрикони ба сӯи он даъват мекунӣ, бар онҳо гарон аст. Аллоҳ ба сӯи Худ ҳар киро хоҳад, ба пайғамбарӣ бармегузинад ва ҳар кас ки рӯҷӯ мекунад, ба сӯи Худ роҳ менамояд.

Зимни ояти мазкур Аллоҳ таъоло мефармояд, ки барои шумо, ай муъминон, як шариати муносибу дини поку мувофиқро, ки ба табиъати ҳар инсон ҳамеша рост меояд, муқаррар намуда фиристодем. Ҳамчунин бар пайғамбарони гузашта, хусусан бар машхуртарини онҳо Нӯҳ (а) ин роҳу равишро васият карда будем. Он аслу асосеро, ки Аллоҳи таъоло бар Муҳаммад (с) ҳамчу шариъат фиристодааст, бар пайғамбарони улулазм ҳам, чун Иброҳим, Мӯсо, Исо (алайҳимус-салом) ҳамин аслу асос васият шудааст. Он ин аст, ки барпо доред динро ва дар аслҳои дин, (ки баъдтар зикр мешаванд) мисли мушрикони ихтилоф маяндозед!

Дар ин боб Ас-Совӣ менависанд: «Баъди ҳазрати Одам (а) хосса зикр шудани ин панҷ нафар пайғамбарон ба хотири он аст, ки ин зумра пайғамбарон бузургу улулазманд, яъне ҳар яке дорои шариъати хоси худ мебошанд, локин асли динашон як аст, ки он яктопарастист. Яъне чун ба пайғамбаре шариъати наве нозил мегардад, пайғамбароне, ки баъди ӯ фиристода мешуданд, вазифаашон аз таъкиду тарғиби шариъати пайғамбари қаблӣ иборат буд. Он шариъат бо таблиғи анбиёи баъдӣ (алайҳимуссалом) ривочу равнақ меёфт. Аммо дар масъалаи шариъати Пайғамбари охируззамон Муҳаммад (с) бояд чунин фаҳмид, ки чун баъди ӯ (с) дигар пайғамбаре намеояд, вазифаи

тарғибу қавӣ гардонидани шариъати ӯ (с) ва доимо нигоҳ доштани он бар дӯши олимони уммати ӯ (с) воғузур шудааст.»

Хулоса силсилаи шариъатҳо бо рисолати ҳазрати Муҳаммад (с) хотима ёфт. Аз ин гуфтаҳо маълум аст, ки шариъати ҳазрати Муҳаммад (с), ки мо хушбахтона, уммати ӯ (с) ҳастем, дар шакли такмилёфта ва фишурдаи тамоми шариъатҳои пайғамбарони пешин буда, беҳтарин ва олитарин шариъати охируззамон аст. Аллоҳ таъоло мефармояд, ки васият фармудем мардумро, ки барпо доранд дини ҳақро, ки он дини Ислом аст. Зеро он ҷамиъи он чӣ, ки асли эътиқодоту асли ҳукмҳои шариъати илоҳист, дар худ ҷамъ намудааст. Умдатарини асосҳои шариъате, ки назди Аллоҳ таъоло мақбул аст, Аллоҳро ягона доништан ва тоъатро холис барои Ӯ ба ҷо овардан ва имон ба ҷамиъи китобҳо ва ба ҷамиъи пайғамбарон овардан ва инчунин ба омадани рӯзи қиёмату ҷазои он ва инчунин дар он аслҳое, ки шариъат дар ҳақ ва дуруст будани онҳо ихтилоф надорад, мисли тавҳид (яктопарастӣ), салот (намоз), савм (рӯза), закот, ҳаҷ ва ғайра ихтилоф накардан аст.

Дар ҳақиқат, онҳое, ки мушрику аҳли куфранд, агар онҳоро ба сӯйи тавҳиду ибодати Аллоҳи ягонаи Воҳиди Қаҳҳор даъват карда шавад, бар онҳо бисёр гарон меояду норизогии худро ошкор месозанд. Аммо Аллоҳ таъоло ба сӯйи имону тавҳид рафтани касеро хоҳад, ўро аз байни бандагони Худ ихтиёр мекунад аз ҳар гуна олоишҳо тоза мегардонад. Инчунин шахсеро, ки ба сӯйи Аллоҳ таъоло бо тоъату ибодат ручӯъ мекунад, ба дини ҳақ ҳидояташ мекунад ва ба раҳмату икромии Худ наздику муваффақаш месозад.

وَمَا تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَيْنَهُمْ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ

سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى لِّقَضَىٰ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ أُورِثُوا

الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيبٍ ﴿١٤﴾

Ва ма тафаррақӯ илла миъ баъди ма ҷаъҳуму-л-ъилму бағям байнаҳум. Ва лав ла калиматун сабақат ми-р Раббика ила аҷали-м мусамма-л ла қузия байнаҳум. Ва инна-л-лазӣна уришу-л-китаба миъ баъдиҳим лафи шакки-м минҳу муриб.14.

14. Ва умматҳо аз рӯйи ҳасад дар миёни худ ихтилоф накарданд, магар баъд аз он, ки ба онҳо илм омад. Ва агар собиқан сухани

содиришуда аз Парвардигори ту, то вақте набудӣ, ки то замони муайян муҳлат дода шаванд, албатта, миёни онҳо бо азоб файсала карда мешуд. Ва албатта, онон (муширикони)-е ки баъд аз онҳо вориси Китоби Худо шудаанд, аз он дин дар шакку шубҳа афтодаанд.

Чун Аллоҳ таъоло дар боби усули дин муъминонро ба иҷтимоъ амр намуду дар аслу асосҳои дин аз ихтилоф манъашон фармуд, боз огоҳашон сохт, ки ба дини хеш мағрур нашаванду кибр наварзанд. Зеро дар байни аҳли китоб мисли яҳуду насоро қаблан тафриқа вуҷуд надошт ва чун китоби осмонӣ ба онҳо нозил гардиду онҳоро ба муттаҳидӣ амр намуд ва аз тафриқасозӣ манъашон кард, мутаассифона, онҳо хилофи амри китоб амал намуданд, онҳо ҳасад бурданду ихтилоф варзида, тафриқа андохтанд. Ҳамин аст, ки ин ояти карима муъминонро ҳушдор медиҳад, ки аз чунин амали зишту нописанд дурӣ биҷӯянд.

Аз ҳикматҳои ӯ таъолост, ки азобу файсалаи он ихтилофкунандагонро то рӯзи қиёмат ба таъхир воғузоштааст, вагарна аз чунин афрод пок сохтани рӯи Замин барои Аллоҳ таъоло ҳеҷ мушкилӣ надорад.

Онҳоеро, ки аҳли китоб шинохта мешаванд, ки (ҳарчанд ба онҳо Тавроту Инҷил нозил шуда бошад ҳам, боз) ба пайғамбари охируззамон, яъне Муҳаммад (с) пайрав нашудаанд, дар тавҳиду усули дин чун бобоҳои гузаштаи худ ихтилофдоранд ва дар китобҳои осмонӣ тағйир ворид сохтаанд ва онҳо дар ҳақ будани китобҳои самовӣ шубҳадоранд, бо имони комил ба ин китобҳо пайравӣ намеkunанд. Агар худро пайрави ин китобҳо вонамуд созанд ҳам, ба ҷуз сохтакорӣ ва ба чашми мардум хок пошидан чизи дигаре нест. (Ибни Касир)

То чое ки зарур аст, аҳли китоб ин китобҳоро намедонанд, он тавре, ки бояд имон биёранд, намеоранд ва онҳо дар шакку ноустуворӣ қарордоранд. (Т. Байзовӣ)

Хулоса, пайравони дини илоҳӣ дар кадом замоне бошанд ва уммати кадом пайғамбаре ҳастанд, бояд китоби Аллоҳро амиқ омӯзанд ва аз Пайғамбари замони худ ба таври бояду шояд пайравӣ намоянд. Вагарна суде аз дину шарияту китоби осмонӣ бардошта наметавонанд. Он ибодати кӯркӯрона ва тақлид аз бобоён бефоида аст. Шинохтани Аллоҳ таъоло, донишани матлаби китоби раббонӣ, комил сохтани имон, дур кардани шакку шубҳаҳо бе хондану донишу тавфиқи Парвардигор имконнопазир аст.

فَلِذَلِكَ فَادْعُ^ط وَاسْتَقِمْ^ط كَمَا أُمِرْتَ^ط وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ^ط وَقُلْ^ط
 ءَامَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ^ط مِنْ كِتَابٍ^ط وَأُمِرْتُ^ط لِأَعْدِلَ^ط بَيْنَكُمْ^ط اللَّهُ رَبُّنَا^ط
 وَرَبُّكُمْ^ط لَنَا أَعْمَلْنَا^ط وَلَكُمْ^ط أَعْمَلُكُمْ^ط لَا حُجَّةَ^ط بَيْنَنَا^ط وَبَيْنَكُمْ^ط اللَّهُ^ط
 تَجْمَعُ^ط بَيْنَنَا^ط وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ^ط

Фа ли зāлика фадъу вастақим камā умирта ва лā таттабиъ аҳвāаҳум. Ва қул āмайтӯ би мā анзалаллоҳу миъ китāб. Ва умирту ли аъдила байнакум. Аллоҳу Раббунā ва Раббукум ланā аъмāлунā ва лакум аъмāлукум. Лā ҳуҷҷата байнанā ва байнакум. Аллоҳу яҷмаъу байнанā ва илайҳи-л-масīр. 15.

15. Пас, чуноне ки маъмур шудай, барои дин даъват кун ва бар он қоим бош. Ва хоҳишоти онҳоро пайравӣ макун ва бигӯ ба он чӣ Аллоҳ аз Китоб фурӯ фиристодааст, имон овардам ва фармуда шудаам, ки миёни шумо бо адолат рафтор кунам. Аллоҳ Парвардигори ману Парвардигори шумост, морост кирдорҳои мо ва шуморост кирдорҳои шумо, ҳеҷ хусумате миёни мо ва миёни шумо нест. Аллоҳ байни мо ва шумо ҷамъ мекунад ва бозгашти ҳама ба сӯи Ёст.

Аҳли китоб байни худ итилоф намуда, ба расулони Ё таъоло кинаву адоват варзиданд. Бинобар ин, Аллоҳ таъоло мефармояд, ки ай Муҳаммад (с), туро мефармоем, то мардумро ба сӯи дини поку ростин даъват кунӣ. Он дин чунон динест, ки онро ба тамоми пайғамбарони гузашта васият намуда будем. Ту худ роҳи рости дурустери, ки Аллоҳ таъоло бароят амр кардааст, интиҳоб намову дар он истиқомат кун. Ба майлу хоҳишоти мушрикони, ки сарчашмааш ботил асту он туро ба тарки даъвату тавҳид (яктопарастӣ) мебарад, тобеъ машав. Ҳамчунин бигӯ, ки ба тамоми китобҳое, ки аз сӯи Аллоҳ таъоло нозил гардидаанд, бовар дорам ва онҳоро тасдиқ мекунам. Инчунин бигӯ, ки маро Аллоҳ таъоло амр кардааст, то дар миёни шумо ҳама корҳоро аз рӯи адл ҳукм кунам. Аллоҳ таъоло холиқу Парвардигори мову шумост ва соҳиби ҷамиъи корҳои мову шумост. Пас, воҷиб аст, ки Ё таъолоро дар ибодати худ яққаву яғона бидонем, танҳо Ёро парасташ кунем.

Чазои амали ҳар кас ба соҳиби он мерасад. Он чӣ, ки аз мост бар мост ва он чӣ аз шумост, хоҳ хайр бошаду хоҳ шар, бар шумо боз мегардад. Аз ҳасаноти шумо на манфиате барои мост ва на аз саййиоти шумо ба мо зараре мерасад. Акнун ҳақ барои шумо маълум шуд, дигар байни мову шумо баҳсу мунозира нест. Шумо аз тасдиқи ҳақиқат, ки чун Офтоб равшан аст, боз сарпечӣ доред. Меҳоҳед ё не, Аллоҳ таъоло рӯзи қиёмат мову шуморо бо ҳам оварда, амалҳои ҳар яки мову шуморо аз рӯи адлу инсоф ҳукму файсала мекунад, зеро бозгашти ҳама ба сӯи Ӯст. Ҳар банда аз рӯи амалаш, ки хайр аст ё шар, чазо ё мукофот мегирад.

Хулоса, мушрикони ҳамеша аз тору пуди игво барои ҳалалдор сохтани дини ҳақ ҷомаи ихтилоф мебофанд. Инсони муваҳҳид (яктопараст) набояд ба доми ин ихтилофандозандагон бияфтад, балки барои ривочи дини ҳақ ҷаҳду талош нишон бидиҳад ва то охир бояд муваҳҳид (яктопараст) боқӣ бимонад.

وَالَّذِينَ تَحْجُونَ فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا أَسْتَحْيِبُّ لَهُمْ حَتَّى دَاخِضَةً

عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿١٦﴾

Ва-л-лазӣна юҳҷаҷуна филлаҳи миъ баъди мастуҷиба лаҳу ҳуҷҷатуҳум дāҳиизатун ъинда Раббихум ва ъалайҳум гаъбабу-в ва лаҳум ъазāбуъ шадӣд. 16.

16. Ва ононе ки дар дини Аллоҳ, баъд аз он ки фармони Ӯ қабул карда шуд ва мардум дар он даромаданд муҳосама мекунанд, хусумати онҳо назди Парвардигорашон ботил аст. Ва газаби Аллоҳ бар онҳо аст ва онҳоро азоби сахт аст.

Сабаби нузули ин оятро муфасссирони киром бо ривояти Ибни Аббос (р) ва Муҷоҳид чунин шарҳ додаанд: "Вақто тоифае аз мардум дини Аллоҳро гаравиданду ба Аллоҳу Расули Ӯ (с) имон оварда, мусалмон шуданд, онҳое, ки ба дини Ислом надаромада буданд, хостанд, ки имоновардагонро ба ҷоҳилият бозгардонанд". Қатода (муфасссири машҳур) мегӯяд: "Он гурӯҳи фитнагар аз яҳуду насоро буданд, ки ба имоновардагон гуфтанд: "Дини мо аз дини шумо беҳтар аст, набии мо аз пайгамбари шумо пеш омадааст, мо аз шумо беҳтарем. Назди Аллоҳ таъоло аз шумо дида мартабаи мо баландтар аст ва ғайра". Онҳо бо гуфтани ин гуна суханҳо дурӯғгӯ шудани худро намедонистанд. Ҳоло Аллоҳ таъоло чунин шахсонро бо ояти мазкур шадидан ваъид (ваъдаи азоб) намуда мефармояд, ки шахсоне ба дини Мо муҳосама (душманӣ)-ро пеша

гирифта, меҳоханд мардумеро, ки онҳо имон оварда, дини ҳақро қабул намудаанд, аз дину имон боздоранд, ҳар далеле, ки пешниҳод месозанд, ҳама бофтаи ҳудашон буда, далелхояшон назди Аллоҳ таъоло ҳеҷ суботе надоранд, ҳама ва ҳама ботил ҳастанд. Ғазаби Аллоҳ таъоло дар дунё ва азоби шадид дар охират барои чунин фитнагарҳо муайян аст. Аммо онҳое, ки ҳанӯз воридаи ягон дин нагаштаанд ва бо аҳли имону ислом душманӣ надоранду дар баҳсу низоъ ва мухолифат қарор надоранд, ба гурӯҳи зикршуда шомил набуда, валлоҳу аълам, азобашон то ин андоза сахту шадид нест. Аллоҳ донотар аст.

اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ

**Аллоҳу-л-лазӣ анзала-л-китаба би-л ҳаққи ва-л-мизән.
Ва ма юдрика лаъалла-с-саъата қариб. 17.**

**17. Аллоҳ он Зотест, ки Китобро ба ҳақ ва тарозу (адл)-ро низ
фурӯ фиристод. Ва чӣ чиз туро огоҳ сохт (чаро шитоб мекуни)?
Шояд омадани қиёмат қариб бошад.**

Аллоҳ таъоло Қуръон ва ҷамиъи китобҳои осмониро, ки ҳама дар хабару аҳкому шариъат саршори сидқу ҳақиқатанд, фиристод. Ҳамчунин Аллоҳ таъоло тарозуро (адлу инсофро) низ, нозил кард. Яъне ӯ таъоло дар баробари китобҳои худ ченаки адлу инсофро барои зиндагии мардум фиристоду муайян намуд, ки инсонҳо бояд аз рӯи ин дастур зиндагии худро ба роҳ бимонанд. Инчунин метавон дар зери маънои мизон тарозуи моддиро дар назар дошт, ки ба воситаи он инсонҳо ашъёшонро бояд бо ризоии тарафайн аз рӯи адлу инсоф вазн кунанд. Ё метавон илмро дар назар дошт, ки асоси ақли солим аст. Яъне дар ҳама ҷо ва ҳама вақт инсоф сурат бигирад. Бузургтарин тарозуи адл ин аст, ки ҳақ ба иҷро бирасад, ҳуқуқи Холиқ бар махлуқ нақӯписанд таъин шавад.

Фарди мусалмон дар тӯли умри худ набояд ба ғафлатзадагӣ роҳ диҳад. Амалу сухани худро (қаблан), бояд ба китобу суннати Расулуллоҳ (с) вазн кунад. Вақти иҷрои амал фақат ризои Аллоҳро дар назар дошта бошад. Тарозуи адлу инсоф ва тарозуи илми худро бо тарозуи дини ҳақ мувофиқ кунад. Аз қучо медонад, шояд қиёмат қариб бошад, он гоҳ дар он рӯзи фоҷиаовару ҳисобу вазни амалҳо, аз иҷрои амалҳои нописанди худ чӣ ҷавоб гуфта

метавонад? Чунин мазмунро, иншоаллоҳ, дар оятҳои 7-8-9-и сураи “Раҳмон” дидан мумкин аст.

يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ آمَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا
وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ ۚ أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يُمَارُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ

**Ястаъчилу биха-л-лазӣна лā юъминӯна бихā. Ва-л-лазӣна
āману мушфиқӯна минҳā ва яъламӯна аннаҳа-л-ҳаққ. Алā
инна-л-лазӣна юмāруна фи-с-сāъати лафи зālāлим
баъид.18.**

**18. Онон, ки ба қиёмат яқин надоранд, онро ба шитоб
металабанд ва касоне, ки яқин доранд, аз он тарсонанд ва
медонанд, ки албатта, омадани он ҳақ аст. Огоҳ шав, албатта,
ононе ки дар омадани қиёмат мухосама мекунанд, воқеъан, аз ҳақ
дуру сахт гумроҳанд.**

Одати мушрикони чунин аст, ки чун ба онҳо аз омадани рӯзи қиёмат ҳарф зада шавад, ё аз аҳволи он рӯз маълумот дода шавад, ҷои ин ки дар мулоҳиза аз ин гуфтаҳо панд бардоранд, ба мазох мепардозанд ва ин суханҳоро қабул надоранд. Бо тамасхур аз ҳамсуҳбати худ мепурсанд: "Он қиёмате, ки ту мегӯӣ, кай меояд?" Аммо ашхосе, ки муъмин ҳастанду вукӯӣ рӯзи қиёматро ҳатмӣ медонанд, аз қоим шудани он дар тарсу ҳарос ҳастанд. Даҳшат ва шармсории он рӯзро ба инобат гирифта, аз ҷурму гуноҳ дурӣ меҷӯянд ва даст ба амалҳои солеҳ мезананд. Огоҳ бош, онҳое, ки ба қоим шудани рӯзи қиёмат боварӣ надоранд ва аз шунидани хабари он бо шитоб даҳонашонро бо масхара гуфтан мекушоянд, гумроҳшудагонанд ва аз ҳақ бисёр дурафтодагонанд. Аллоҳ таъоло аз лутфу марҳамати Худ дар ояти зер хабар дода меғӯяд:

اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ ۖ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ

**Аллоҳу латифум би ъибāдиҳи ярзуку ма-й яшāъ. Ва Ҳува-
л-Қавийю-л-Ъазиз. 19.**

**19. Аллоҳ бар бандагони Худ меҳрубону латиф аст, ҳар киро
хоҳад, рӯзӣ медиҳад ва Ё тавоною голиб аст.**

Аллоҳ таъоло чунон меҳрубон аст, ки ҳаргиз лутфу карами Худро аз сари бандагони Худ, хоҳ накӯкор бошанд ё бадкор, дур намесозад. Агар онҳо олудаи гуноҳ бошанд ҳам, онҳоро ҳалок намесозад, ризқи ҳаррӯзаашонро меёбанду меҳӯранд ва то муддати муайян зинда мемонанд. Фарох намудани ризқ ё танг намудани он вобаста ба хости ӯ таъолост. Худованд бо додани моли бисёр қавмеро фазл медиҳад. Аз ҳикмати ӯст, ки баъзеро ба баъзе муҳтоҷ месозад. Ин лутфу меҳрубонии Аллоҳ таъолост, ки дар ҳамин дунё бойро бо додани закату садақот ба камбағалон имтиҳон мекунад ба камбағалонро бо сабр кардан. ӯ таъоло бар ҳар кор қодиру ғолиб аст, бар ӯ ҳеҷ чиз пирӯз гашта наметавонад. Баъди сифати лутфу меҳрубонии Аллоҳ таъоло, дар ояти зер ишора шудааст, ки инсон то дар ҳаёт аст муҳмал набошад, барои дарёфти некбахтии дунё ва охирати худ бояд кӯшиш кунад.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ ۖ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ

حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ ﴿٢٠﴾

**Ман кона юриду ҳарса-л ахирати назид лаҳу фи ҳарсиҳ.
Ва ман кона юриду ҳарса-д-дунйа нуътиҳи минҳа ва ма
лаҳу фи-л ахирати мин-н-насиб. 20.**

20. Ҳар кас, ки кишт (савоб)-и охиратро хоҳад, дар кишти вай меафзоем. Ва ҳар кас кишт (лаззат)-и дунёро хоҳад, ўро медиҳем ва барои ӯ дар охират ҳеҷ баҳрае нест.

Аллоҳ таъоло зимни ояти мазкур мефармояд, ки ҳар як инсон дар ҳолати иҷрои амали солеҳ иродаи савоби охиратро дошта бошад, мо дар аҷру савобаш бо сабаби имоне, ки дорад, чандин карат ҳасаноти зиёд медиҳем. Яъне ба ивази як ҳасана аз даҳ то ҳафтсад ва аз он ҳам зиёд медиҳем. Аммо онҳое, ки дар иҷрои амал фақат иродаи маишати дунё, моли он ва обрӯи онро доранд, то андозае баъзе аз тамаъҳои онҳоро дар ҳамин дунё ҳам, амалӣ мекунем. Вале барои чунин шахсон дар рӯзи охират ҳеҷ гуна аҷру савобу неъмат нест. Чунин мазмун дар оятҳои 18, 19, 20, 21-и сураи “Исро” ба таври васеъ эзоҳ ёфтааст.

Бо ояти зерин мушрикони мавриди ҳуҷуми беамон қарор мегиранд.

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا

كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢١﴾

**Ам лаҳум шуракъу шараъу лаҳум-м мина-д-дини ма лам
яъзаъ биҳиллаҳ. Ва лав ла калимату-л-фасли ла қузия
байнаҳум. Ва инна-з-золимин алаҳум ъазъабун алим. 21.**

*21. Оё барои кофирон бутонест, ки барои онҳо он чӣ аз дин
оварданд, ки Аллоҳ ба он рухсат нафармудааст? Ва агар ваъдаи
файсалакунанда набудӣ, албатта, дар миёни онҳо файсала карда
мешуд. Ва албатта, кофиронро азоби дарднок аст.*

Зимни ояти мазкур Аллоҳ таъоло кофиронро бо саволи инкорӣ сарзаниш намуда фармудааст, ки чаро мушрикони ба шариъату дини ростине, ки Аллоҳ барои ту фиристодааст, тобеъ намешаванд? Чаро кадом як ихтироъоти шарикони худро, ки онҳо дар гунаҳгорӣ аз худашон кам нестанд, қабул доранд? Чаро мушрикони падидаҳои ҷоҳилиятро, ки иҷозати Аллоҳ дар онҳо нест, бо ҷилва додани шайтонҳои инсониву ҷинӣ ҳамчун ҳукми шариъат тобеъ мешаванд? Оё нафаҳмиданд, ки он дӯстонашон бо таъсири суҳанҳои худ ҳалолкардаҳои Аллоҳро (аз қабили “ал-баҳира”, “ас-собиа”, “ал-васила ва ғайра) ба онҳо ҳаром нишон медиҳанд? Инчунин ҳаромкардаҳои Аллоҳро аз қабили худмурда, хун, қимор, бутпарастӣ (ва дигар амалҳои ҷоҳилиятро) барояшон ҳалол нишон медиҳанд? Чаро бе ягон ҳуҷҷат ҳамчун ҳукми шаръ онҳоро қабул доранд?

Хулоса, шариъат қонунест, ки аз тарафи Аллоҳ ва расули Ӯ таъин мешавад. Ҳеҷ кас ҳақ надорад чизеро, ки на Аллоҳ амр кардаасту на расули Ӯ, ба мардум ҳамчу шариъат ҷилвагар намояд. Натиҷа ин аст, ки мушрикони шахсонеанд, ки нишондоди Аллоҳ ва пайғамбарони Ӯро ба хусус ҳидояти Муҳаммади мустафо (с)-ро итоъат накарда, бе ҳуҷҷат роҳҳои ботилро ҳамчу дин қабул намудаанд.

Дар давоми оят Аллоҳ таъоло мефармояд, ки самараи некии нақӯрон ва ҷазои муҷримон ба рӯзи қиёмат мавқуф гузошта шудааст. Агар чунин намебуд, дар ҳамин дунё байни муъмину мушрик ҳукм карда мешуд. Дар он сурат албатта, золимон ба азоби дарднок гирифта мешуданд, дар охират бошад, аз ин ҳам азоби дардноктар барояшон омода аст.

Хонандаи мухлис, маънои он се калимаи ношиносе, ки дар тафсири ояти мазкур гузашт, дар луғатҳо чунин навишта шудааст:

1. “Ал-баҳира” уштуреро гӯянд, ки 10 маротиба зоидааст. Баъди 10-ум бор зоидан дар гӯши он тамға зада, онро озод мегузоштанд, то ин ки озодона бимирад. Гӯшти чунин уштур барои мардҳо ҳалол ва барои занҳо ҳаром шуморида мешуд. Навъи дигари “Ал-баҳира” чунин будааст, ки агар уштур панҷ маротиба зояд ва панҷуми он нар бошад, барои зану мард ҳалол, агар мода мебуд, дар гӯши он тағма зада гӯшту шираш ва савор шудан барои мардҳо ҳаром буд. Агар мемурад, фақат гӯшти он барои занҳо ҳалол буд.

2. “Ас-собиа” ҳайвонеро мегуфтанд, ки на ба корд, балки бо дигар чизҳо, ҳатто бо хафа кардани гулӯяш мекуштанд ҳам, барояшон ҳалол буд. 3. “Ал-восила” (Назри ҳамли ҳайвон барои бутҳо) Агар гӯсфанд нар мезоид, барои бутҳояшон қурбонӣ мекарданд. Агар мода мезоид, барояшон ҳалол буд. Агар ҳарду мезоид, мегуфтанд: “Ин ба бародараш васл шуд”. Гӯё ҳарду барояшон ҳалол буд. Дигар намуди ривоятҳо низ ҳаст. Ин аст ихтироъоти ғайришаръии мушрикони.

تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُوَ وَاقِعٌ بِهِمْ وَالَّذِينَ

ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ

رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٢٢﴾

**Тара-3-3-Золимина мушфиқина мим mā касабӯ ва ҳува
вāқиъум биҳим. Ва-л-лаззина āману ва ъамилу-с-солиҳāti
фи равзоти-л-чаннāt. Лаҳум-м mā яшāуна ъинда
Раббиҳим. 3āлика ҳува-л-фазлу-л-кабīр. 22.**

**22. Кофиронро аз ҷазои он чӣ кардаанд, тарсанда мебинӣ ва он
ҷазо ба онҳо, албатта, воқеъ шуданист. Ва ононе ки имон
овардаанд ва корҳои нек кардаанд, дар (покизатарин) бозҳои
Чаннат бошанд. Ҳар он чӣ бихоҳанд, назди Парвардигори онҳо
муҳайё аст. Ин аст ҳамон фазли бузург.**

Ай мухотаб, кофиронро дар рӯзи қиёмат бо рӯи пур аз тарсу ҳарос хоҳӣ дид, зеро онҳо яқин кардаанд, ки ҷазои барои гуноҳҳои дар дунё содиркардашон, пешбиншуда албатта, бар онҳо воқеъ шуданист. Яъне мавриди азоби шадид қарор хоҳанд гирифт. Ба

онҳо дар дунё аз азоби чунин рӯз хабар дода мешуд, парво надоштанд. Акнун, ки фаҳмидаанд, тарсанд ё не, дигар чӣ фоида? Аммо он касоне, ки имон овардаанду амалҳои солеҳ намудаанд ва муъмину дар шарият собитқадам ҳастанд, ваъдаи Аллоҳ аст, ки рӯзи қиёмат аз наҷотёфтагон буда, дар Ҷаннат маъво мегиранд ва аз неъматҳои он баҳравар мешаванд. Макони онҳо тозаю табъи дилашон хоҳад буд ва манзараҳои дилфиреб аз боғҳои Ҷаннат онҳоро ихота мекунад. Майл ба кадом неъмате, ки дошта бошанд, он назди Парвардигори онҳо мавҷуд аст. Ҳар чизе аз хӯрданиҳо ва нӯшиданиҳо таманно намоянд, барояшон муҳайё карда мешавад.

Оё миёни шахсоне, ки аз тарси азоби рӯзи қиёмат ба таҳлука афтодаанду аз корҳои дар дунё содиркардаи хеш пушаймонанд ва ба азоби абадии Ҷаҳаннам ҳукм шудаанд, ва онҳое, ки бар асари амалҳои солеҳи худ Ҷаннатро дарёфтаанд, ягон тафовуте мавҷуд ҳаст, ё не? Албатта, ҳаст! Аз ҳамин ҷиҳат Аллоҳ таъоло гуфтааст, ки ин неъматҳо ва мукофотҳои арзанда барои муъминон, хусусан наздик шудан ба Парвардигор чунон фазлу наҷоти бузург аст, ки онро наметавон ба чизе вазн намуд.

ذَٰلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهَ عِبَادَهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا

أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ وَمَن يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ

فِيهَا حُسْنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ

Зāлика-л-лазӣ юбашишируллоҳу њибāдаху-л-лазӣна āману
ва њамилу-с-сoлиҳāt. Қул лā ас-алукум њалайҳи аҷран
илла-л-маваддата фи-л-қурбā. Ва май яқтариф
ҳасанатан-н-назид лаҳу фиҳā ҳуснā. Инналлоҳа Гафӯрун
Шакӯр. 23.

23. Ин аст он савобе, ки Аллоҳ бандагони Худо, ки имон овардаанд ва корҳои нек кардаанд, мужда медиҳад. Бигӯ: «Аз шумо барои таблиғ(-и худ) ҳеҷ музде намехоҳам, магар дӯстиро дар (миёни) хешовандон». Ва ҳар касе некӣ касб кунад, ба некӯиаш меафзоям. Батаҳқиқ, Аллоҳ омӯрзгору қадришинос аст.

Аллоҳ таъоло дар қисми аввали ояти мазкур бо ишора ба маъноии ояти қаблӣ хабар медиҳад, ки ин икрому инъоме, ки Аллоҳ таъоло онро фазли бузург номидааст, барои бандагонест, ки онҳо имон овардаанду амалҳои солеҳро анҷом додаанд ва мукофоти

арзандаеро соҳиб шудаанд. Ин хабар аз тарафи Аллоҳ таъоло муждаест, то ин ки табъашон болида гардаду шавқу рағбаташон барои дидори ҷалоли Парвардигор зиёда гардад.

Дар давоми оят Аллоҳ таъоло ҳабиби Худ (с)-ро мефармояд, ки ай Муҳаммад (с) барои мушрикони ва кофирони Қурайш бигӯ, ки ман ба ивази он чизеро, ки ба шумо аз пайғамбарии худ мерасонам, аз шумо пулу мол тамаъ надорам, магар дархости ман аз шумо ин аст, ки он ҳаққи хешу табориеро, ки бо шумо дорам, риоя кунед. Ҳамчунин дар таблиғи рисолатам, ки аз сӯйи Аллоҳ таъоло ба ин амр шудаам, маро манъ макунед, нусрат (ёри), ки намедихед, ҳалал ҳам нарасонед.

Ваъдаи Аллоҳ таъолост, ки шахсе тоъатеро барои ризои Худованд иҷро кунад, барои ӯ чандин маротиба зиёд аҷру савоб дода мешавад. Дар ҳақиқат Аллоҳ таъоло мағфираткунандаи гуноҳон аст ва эҳсони эҳсонкунандагонро бисёр хуб ҷадрунанда аст. Назди ӯ ягон зарра амали амалкунандагон зоеъ намешавад, бисёре аз гуноҳхоро мағфират мекунад ва эҳсони банда андаке ҳам бошад, зиёдаш мегардонад.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَإِنْ يَشَأِ اللَّهُ تُخْتِمَ عَلَىٰ قَلْبِكَ وَيَمْحُ

اللَّهُ الْبَاطِلَ وَيُحِقُّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٢٤﴾

Ам яқулӯнафтаро ʔалаллоҳи казиба. Фа ий яшаилләҳу яхтим ʔалā қалбик. Ва ямҳуллоҳу-л-бāтила ва юҳиққу-л-ҳаққа би калимāтиҳ. Иннаҳу ʔалимум би зāти-с-судур.24.

24. Ё мегӯянд: «Пайғамбар бар Аллоҳ дурӯғро бастааст?». Пас, агар Аллоҳ хоҳад, бар дили ту муҳр мениҳад ва Аллоҳ беҳударо нобуд месозад ва дини дурустро бо суханҳои Худ исбот мекунад.

Албатта, Аллоҳ ба он чӣ дар синаҳост, доност.

Садри ин оят ҳам, барои маломати кофирони Қурайш саволи инкорист. Яъне, оё кофирони Қурайш мехоҳанд бигӯянд, ки ин далелҳоро аз ҷумла Қуръонро Муҳаммад (с) бофта, эҷод кардаасту онҳоро ба Аллоҳ мансуб медонад? Онҳо қаблан дар сидку амонатнигоҳдории Муҳаммад (с) қоиладанд. Чаро имрӯз Ту (с)-ро ба дурӯғбофӣ айбдор ва муттаҳам карданӣ мешаванд? Охир маълум аст, ки шахсе дар раванди зиндагӣ бо ҳислатҳои ҳамида чун ҳалимӣ, ростгӯӣ, амонатдорӣ ва ғайра маҳбубияти мардумро пайдо кардааст, асло дурӯғеро ба Худо нисбат намедихад. Вазифаи Муҳаммад (с) танҳо ваҳии илоҳиро ба мардум расонидан аст.

Аллоҳ таъоло дар давоми оят ба ҳабиби Худ (с) фармудааст, ки рафту Ту (с), ай Муҳаммад (с) ҳамчуноне мушрикони Қурайш андеша доранд аз худ билфарз дурӯғеро бар Аллоҳ бибофӣ, албатта бар қалби Ту (с) чунон мӯҳре мегузорем, ки Қуръон аз ёди Ту фаромӯш мешавад. Аммо мушрикон бояд яқин бидонанд, ки ҳеҷ гоҳ ба Ту (с) тақдир нашудааст, ки бар Аллоҳ дурӯғро нисбат бидиҳӣ. Бинобар ин, Аллоҳ таъоло Ту (с)-ро нусрат медиҳад, ҳимоя мекунад ва Ту (с) барои амалӣ сохтани мақсадҳои хеш, ки дар он ризои Аллоҳ таъолост, ҳаракат мекуни.

Албатта барои тасдиқи пайғамбарии Муҳаммад (с) дигар шаҳодати пурқуввате аз ин дида намешавад. Сухани Аллоҳ таъоло собит месозад, ки ҳарчи мушрикон дар нисбати Пайғамбари охируззамон (с) ақида доштанд, ҷуз ёва чизи дигаре нест.

Магар ин басанда нест, ки тайи чаҳордаҳ аср Қуръони бузург бе тағйиру каму кост ба мо расида аст ва оянда ҳам, ба дигарон хоҳад расид? Ў таъоло ба сабаби нузули каломи Худ ва бо ҳукми маҳкам ва устувор ҳақро исботу ошкор месозад ва ботилро низ ошкору рад мегардонад. Зеро Ў таъоло бисёр олию доност. Ҳар чизе дар дилҳо нуҳуфта аст, аз онҳо огоҳӣ дорад. Агар дар қалби ҳазрати Муҳаммад (с) андеша мегузашт, ки дурӯғе бофта (ҳол он, ки ҳеҷ гоҳ чунин набудааст) онро ба Аллоҳ нисбат диҳад, он аз Аллоҳ таъоло пинҳон намонд ва чораи ӯро медид. Бо ҳамин гуна нуктаҳо ақидаи тамоми онҳое, ки меғӯянд Қуръонро Муҳаммад аз худ эҷод намудааст, ботилу беасос аст. Агар Қуръон эҷоди бандаи ҳокӣ мебуд, то имрӯз душманони ислом садҳо ин гуна китоб меофариданд, ё Қуръонро бо тағйиру табдил аз нашр мебароварданд. Қуръон каломи Раббонӣ буда, дар Лавҳулмаҳфуз қарор дошт ва бо амри Аллоҳ таъоло маҳз яке аз фариштагони муқарраб, яъне Ҷабраил онро тӯли 23 сол оят-оят ба ҳазрати Муҳаммад (с) нозил сохтааст.

Валлоҳу аъламу биссаваб.

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا

تَفْعَلُونَ

Ва Ҳува-л-лазӣ яқбалу-т-тавбата ӯан ъибāдиҳӣ ва яъфу ъани-с-саййиāти ва яъламу мā тафъалун. 25.

25. Ва Ўст Он ки аз бандагони Худ тавбаро қабул мекунад ва аз гуноҳон дармегузарад ва он чӣ мекунад, медонад.

وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُم مِّن فَضْلِهِ ۚ

وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿٦٦﴾

**Ва ястаҷибу-л-лазӣна ăману ва ъамилу-с-сôлиҳăти ва
язӣдуҳум-м мин фазлиҳ. Ва-л-кăфирӯна лаҳум ъазăбун
шадӣд.26.**

**26. Ва дуъои ононеро, ки имон оварданд ва корҳои нек карданд,
қабул мекунад ва онҳоро аз фазли Худ афзун медиҳад ва барои
кофирон азоби сахт аст.**

Аллоҳи таъоло бо ин оятҳо бандагони Худо бо меҳрубонӣ итминону боварӣ баҳсида, ваъдаи нек додааст. Яъне Ӯ таъоло чунин Зоте аст, ки аз рӯйи фазлу карами Худ тавбаи бандагонеро қабул мекунад, ки аз корҳои гуноҳ даст қашида, бо нияти холис фармудаи шариъатро ба инобат гирифтаанд. Агар Аллоҳ таъоло хоҳад, гуноҳҳои кабира ва сағираи бандагони Худо афв мекунад. Зеро Аллоҳ таъоло аз тамоми афъоли бандагони Худ огоҳ аст. Дуои холисонаи бандагонро, ки имон оварданду амалҳои солеҳ карданд қабул мефармояд. Ивази ибодату дуъои кардашон аз фазли Худ ба онҳо чун зиёфат савобу мартабаи олий медиҳад. Онҳоро дар дунё ва охират соҳиби ҳақ мегардонад. Зеро барои бандагони мутеъи Худ бисёр меҳрубону раҳмхор аст. Аммо барои кофирон дар Ҷаҳаннам азоби сахту дардноке омода кардааст.

Хулоса, Пайғамбар (с) пайғоми илоҳиро мерасонад. Шумо онро рост мешуморед ё дурӯғ мепиндоред, ин кори шумост. мувофиқ ба ақидаву амалҳоятон дар рӯзи қиёмат Аллоҳ таъоло ба шумо подоши арзанда медиҳад.

﴿وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَٰكِن يُنْزِلُ بِقَدَرٍ مَّا

يَشَاءُ ۚ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ ﴿٦٧﴾

**✽Ва лав басаталлоҳу-р-ризқа ли ъибăдиҳи ла багав фи-
л-арзи ва лăки-й юназзилу би қадари-м мă яшăъ. Иннаҳу
би ъибăдиҳи Хабӣрум Басӣр. 27.**

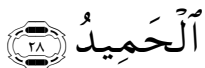
**27. Агар Аллоҳ ризқро ба (ҷамеъи) бандагони Худ фарох мекард,
албатта дар Замин тугён мекарданд, валекин ба андозаи он чӣ**

хоҳад, фуруд меорад. Албатта, Аллоҳ аз ҳоли бандагони Худ огоҳу бино аст.

Албатта, беҳтарин ризку рӯзӣ ва тарзи рӯзгузаронӣ бояд чунон бошад, ки инсонро ба кибру саркашӣ набарад. Агар Аллоҳ таъоло мардумро баробар ризқ диҳад ҳам, дар хазинаҳои ӯ таъоло ҳеҷ нуқсон ворид намешавад, локин тақозои ҳикмати Парвардигор чунин будааст, ки агар доираи ризқи ҷумла инсонҳоро васеъ мегардонид, ин боиси кибру саркашии онҳо мегардид. Он гоҳ баъзе бар баъзеи дигар ман меғуфту ҷабру зулмро раво медид. Бинобар ин Аллоҳ таъоло ризқи одамонро мувофиқи тақозои ҳикмати Худ меофараду пайдо мекунад. Дар ҳадиси қудсӣ аз Анас (р) омадааст: **"Албатта, аз бандагони Ман шахсонеанд, ки салоҳият надоранд, магар дороиро (боиро) агар фақирашон гардонам, албатта, дини худро фосид месозанд. Ва баъзе аз бандагони Ман салоҳият надоранд, магар камбағалиро, агар онҳоро бой гардонам, албатта, динашонро фосид мегардонанд"**.

Аллоҳи таъоло ба ҳоли бандагон Худ донотар асту онҳоро бинанда аст. Худованд аз рӯи тақозои ҳикмати Раббонии Худ ба бандагони Худ ризқ медиҳаду бо ихтиёри Худ муомила мекунад.

وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ ۚ وَهُوَ الْوَلِيُّ

**Ва Ҳува-л-лазӣ юназзилу-л-ғайъа мийм баъди м̣а қанаṭу
ва яншуру раҳматаҳ. Ва Ҳува-л Валийю-л-Ҳамид. 28.**

28. Ӯст Он Зоте, ки боронро, баъд аз он ки мардум ноумед шуданд, фуруд меорад ва раҳмати (борони) Худро пароканда месозад ва Ӯ корсозу ҳамдгуфташуда аст.

Дар ҳақиқат инони тамоми корҳо дар ихтиёри Ӯ таъолост. Ҳар чӣ кунад, ҳикмату савобу дуруст аст. Зеро теъдоди неъматҳои Аллоҳ таъоло барои бандагонаш бешумор аст. Ба хосса ин ояти карима мефармояд, ки Аллоҳ таъоло чунон Зоте аст, ки баъди чанд рӯзи беборонӣ боз боронро фурӯ меорад. Яъне баракату меҳрубонии худро (боронро) дар атроф пароканда месозад. Ҳол он ки инсонҳо бо андешае ноумед буданд, ки шояд дигар борон наояд. Бо рехтани борони раҳмати Хеш файзу баракату хайротро фарох месозад. Аллоҳ таъоло дӯсту ёвару корсози бандагони Худ аст. Ба навъҳои тадбири хеш корҳои динӣ ва дунявӣ бандагони

худро файсала месозад. Чамиъи некиҳою хубиҳо ва камолот дар зоти ӯ таъоло ҷамъ аст. Ризқи бандагони Худро ба як андозаи хос ато мефармояд. Борони раҳмати Худро низ, дар вақтҳои хос, ба миқдори хос, дар ҷои хос, бо тақозои ҳикмати Худ марҳамат менамояд. ӯ таъоло дӯсту соҳиби бандагони Худ аст. Ҳар чиро тақдир кардааст ва ҳар кореро кунад, аз тарафи бандагони Худ шукр гуфта шудааст.

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَثَّ فِيهِمَا مِنْ دَابَّةٍ وَهُوَ

عَلَىٰ جَمْعِهِمْ إِذَا يَشَاءُ قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾

Ва мин айятиҳи халқу-с самāvāti ва-л-арзи ва мā баъша фйҳимā мин дāббаҳ. Ва Ҳува ъалā ҷамъиҳим изā яшāу қадир. 29.

29. Ва аз нишонаҳои ӯ офаридани осмонҳо ва Замин ва пароканда сохтани он чӣ аз ҷунбандагон дар миёни осмонҳо ва Замин аст.

Ва ӯ бар фароҳам овардани онҳо, вақте ки хоҳад, бисёр Тавоност.

Яке аз нишонаҳои бузург ва ҳикматҳои аҷоибӣ Аллоҳ таъоло, ки бар қудрати беинтиҳои ӯ таъоло далолат мекунаду барои инсонӣ боҳирад маълум аст, ин офариниши осмонҳо ва Замин аст. Аллоҳ таъоло тавонист дар осмонҳо ва Замин махлуқоти ҷунбандаи гуногунро бо рангу шакл, бо табиъату ҷинс, навъ чи инсон, чи фаришта, чи ҷин, чи ҳайвон ва ғайра, ки шуморидани миқдори онҳо муҳол аст, дар гӯшаю канори осмонҳо ва Замин парешон кард. Зоте, ки барои халқи ҷунин махлуқот қодир асту барои онҳо ризқ меофарад, пас бешубҳа, қудрат дорад тамоми онҳоро барои ҳисобу ҷазо дар кадом вақте ки хоҳад, як ҷо ҷамъ биёрад.

Дар баъзе ривоятҳо омадааст, ки мисли замин дар осмонҳо ҳам махлуқоти гуногун вуҷуд дорад. Илми имрӯзаи кайҳоншиносӣ ҳам, гумон дорад, ки дар дигар қисмҳои кайҳон низ, ҳаёт ҳаст. Ба ҳамаи ин Аллоҳ донотар аст.

وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ ﴿٣٠﴾

Ва мā асoбакум-м мим мусибатиң фа би мā касабат айдикум ва яъфу ъан касир. 30.

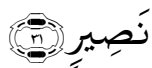
30. Ва он чӣ аз мусибатҳо ба шумо бирасад, пас, ба сабаби он аст, ки дастҳои шумо касб кардааст ва аз бисёрии гуноҳон дармегузарад.

Ай мардум, яқин бидонед, ки ҳар мусибате ба шумо, ё ба моли шумо мерасад, ба сабаби он гуноҳе аст, ки шумо онро касб кардаед. Аллоҳ таъоло бо вучуди ин бо сифати раҳмонии худ аз бисёр гуноҳҳои бандагони Худ дармегузараду дар дунё иқобашон намекунад. Агар Ў таъоло барои ҳар як гуноҳ дарҳол бандаи Худро ҷазо бидиҳад, гумон аст, ки дар рӯи замин касе боқӣ бимонад.

Хулоса, ҳар мусибате, ки бар сари банда меояд, натиҷаи амалҳои бади ӯ буда, он огоҳӣ аст, то дар оянда такрор нашавад. Агар ба пайғамбарон чунин муомила шавад, яъне мусибат ба сари онҳо биёяд, онро мусибат шуморида намешавад, балки имтиҳону маслиҳат аст, онро савоби комил дониста мешавад.

Расидани мусибат ба мардуми муъмин каффорати гуноҳи онҳост. Агар ба анбиё (алайҳимус-салом) мусибат расад, барои баланд бардоштани дараҷаи онҳост, зеро анбиё (алайҳимус-салом) аз гуноҳ поканд.

وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا

Ва мӓ аӓтум би муъҷизӣна фи-л-арз. Ва мӓ лакум-м миӓ дӯниллӓҳи ми-в валийи-в ва лӓ насӣр. 31.

31. Ва шумо Аллохро дар Замин оҷизкунандагон нестед. Ва шуморо ба ғайри Аллоҳ ҳеҷ корсозе ва на мададгоре нест.

Осмонҳо ва Замин ва тамоми махлуқоти онҳо дар ихтиёри Ў таъоло қарор доранд. Аллоҳ таъоло барои бандагони Худ пайдо шудани чизеро ирода кунад, назди бандагон ҳатто бо гурӯҳашон қувваю қудрате нест, ки онро дар рӯи Замин манъ созанду Аллохро оҷиз гардонанд. Ай мушрикони Шумо ҳам аз азоби Аллоҳ таъоло халос намеёбед ва аз қазои Ў гурехта ҳам наметавонед. Агар гурезед ҳам, то куҷо мегурезед? Аз рӯи замин таҳти осмони Ў таъоло худро ба куҷо мезанед? Маълум гардид, ки ҷуз ба сӯйи Аллоҳ таъоло рӯҷӯ намудан, дигар роҳи чорае надоред. Дигар барои шумо ғайри Аллоҳ дӯсте вучуд надорад, ки барои халосии худ бо ӯ аҳду паймон бандед. Шумо ягон ёваре надоред, ки азобу қазои Ў таъолоро аз сари шумо дур созад. Андеша кунед, дар вақти мусибат чӣ кор карда метавонед?

وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ﴿٣٢﴾

Ва мин айātiҳи-л-ҷавāри фи-л-баҳри ка-л-аълām. 32.

32. Ва аз нишонаҳои Ў дар дарё монанди кӯҳҳо киштиҳо равон аст.

إِنْ يَشَأْ يُسْكِنِ الرِّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ

لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣٣﴾

**Ий яшаъ юскини-р-риҳа фа яълална равāкида ъалā
џаҳриҳ. Инна фӣ зāлика ла айāti-л ли кулли саббāрин
шакур. 33.**

**33. Агар хоҳад, боди болои баҳрро сокин гардонад, пас, тамоми
рӯз болои дарё киштиҳо истода бимонанд, албатта, дар ин
муомила барои ҳар сабркунандаи шукргузори эҳсоншинос
нишонаҳо ҳаст.**

Аломати дигаре, ки ба қудрати Аллоҳ таъоло далолат мекунад, ин киштиҳои мисли кӯҳ дар баҳр ҳаракаткунанда аст. Дар ҳақиқат киштии дар баҳр шинокунанда, агар байни он бошад, ба назар чун кӯҳ менамояд. Ҳаракати киштӣ ҳам, ба иродаи Аллоҳ таъоло вобаста аст. Агар Аллоҳ таъоло хоҳад, вазиши бодро манъ месозад. Дар он сурат киштӣ дигар имкони ҳаракат кардан намеёбад, тамоми рӯз болои об меистад. Бод ҳам, махлуқи Ў таъоло аст, бе изни Ў ҳаракат нахоҳад кард. Тасаввур кунед, чун бод аз вазиш бимонад, дар миёни баҳр аз дасти маллоҳон чӣ кор меояд? Албатта, дар ин нукта барои бандаи бофаҳму шукргузор, эҳсоншинос ва дар саҳтиҳо сабркунанда як панду дарси ибрат аст.

Хулоса, чӣ киштиҳои рӯиобӣ ва чӣ зеробӣ ба иродаи Худованд муҳтоҷанд.

Аз миёни аломатҳои бешумор мисол овардани маҳз киштӣ аҷоиботи қудрати беинтиҳои Аллоҳ таъолоро собит месозад. Зеро об як ҷисми латифу шаффоф аст ва бо вучуди ин ки ҳама ашё дар он фуру меравад, аммо киштии ин қадар вазнинро болои худ беосеб нигоҳ медорад.

Аҷаб нест инсон ҳангоми сафар ҳолатҳои мувофиқ ва номувофиқро дучор ояд. Аз ин хотир ўро лозим аст, ки дар

ҳолатҳои оромӣ шукри Аллоҳро ба ҷой биёрад ва эҳсони Парвардигорро шиносад ва ҳангоми ба саҳтиҳо дучор омадан сабр кунад. Дар ҳама ҳолат бояд ба сӯи Аллоҳ таъоло рӯҷӯ кунад ва аз ӯ ёри пурсад, зеро ҳама ашё аз ҷумла боду сайри киштиҳо низ, дар тасарруфи ӯ таъоло қарор доранд...

أَوْ يُوقَهُنَّ بِمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ ﴿٣٤﴾

Ав ӯбикҳунна би ма касабӯ ва яъфу ған кашӯр. 34.

34. Ё (агар хоҳад) аҳли киштиҳоро, бо сабаби он ҷӣ қарданд, ғарқ кунад ва (лекин) аз бисёр гуноҳон даргузарад.

وَيَعْلَمُ الَّذِينَ تُجَدِلُونَ فِيْ آيَاتِنَا مَا هُمْ مِنْ مُحِصٍ ﴿٣٥﴾

Ва яълама-л-лазӯна юҷадилӯна фӣ айатинā ма лаҳум-м мим маҳис. 35.

35. Ононе ки дар оёти мо муҷодала мекунанд, бидонанд, ки ҳеҷ ҷои ғурезе барои онҳо нест.

Агар Аллоҳ таъоло бихоҳад, бодро барои ҳаракати кишӣ номувофиқ ҳалоккунанда месозад ва аҳли киштиро бо сабаби гуноҳҳое, ки содир карда буданд, ба ҳалокат мерасонад. Агар хоҳад, гуноҳҳои баъзеро афв намуда, дар чунин ҳолат ҳам, баъзеро барои танбеҳи онҳо ва ибрати дигарон наҷоташон медиҳад. Аммо кофирон ҳоло ҳам дар муқобили нишонаҳои ошкор ва қудрати Аллоҳ таъоло мунозараву муҷодалаи бемавқеъ мекунанд. Акнун онҳо яқин бидонанд, ки агар азоби Аллоҳ таъоло барояшон ирода шавад, дигар онҳоро ягон паноҳгоҳ ё роҳи наҷоту ғурез вуҷуд надорад. Табиатан агар кофирон дар баҳр ҳангоми сафар ба чунин ҳолат рӯ ба рӯ биоянду бар сари онҳо бодӣ ҳалоккунанда гардиш кунад, ҳуб мефаҳманд, ки ба ҷуз Аллоҳ таъоло ҳеҷ кас қодир нест, то онҳоро аз ин вартаи ҳалокатовар наҷот бидиҳад. Пас, ба зориву тавалло даромада, баҳру барро моли Аллоҳи ягона эътироф мекунанд ва ба сӯи ӯ рӯҷӯ намуда, ҳарфи тавбаи холисона ба забон меоранд ва ба худ меғӯянд: "Худо агар хоҳад, моро наҷот медиҳад, ё ба якборагӣ ҳалок месозад, ба ғайри Аллоҳ наҷотдиҳандаи дигаре нахоҳад буд" ва ғайра.

فَمَا أُوتِيتُمْ مِّنْ شَيْءٍ فَمَتَّعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ

لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٣٦﴾

Фа ма ӯти́тум-м ми́н шай-и́н фа матāъу-л ҳайāти-д-дунйā. Ва ма ӯи́ндаллоҳи хайру-в ва абқо лил лази́на āману ва ӯалā Раббиху́м ятаваккалу́н. 36.

36. Пас, он чӣ шуморо аз чизе дода шуд, пас, он аз зиндагонии дунё андак баҳраест ва он чӣ назди Аллоҳ аст, барои ононе ки имон оварданд ва ба Парвардигори худ таваккул мекунанд, беҳтару пояндатар аст.

Баъди тафаккур сари оятҳои қаблӣ ба дарҷаи фаҳмишамон ба ояти мазкур муроҷиат менамоем. Дар он Аллоҳ таъоло фармудааст, ки ай мардум, он чӣ аз дунё ва матоъи он ба шумо додем, он чун гули дар баҳор муваққатӣ буда, хазон аз паи ӯст. Он дуршавандаву нопойдор аст. Шумо аз онҳо дар қайди ҳаёт буданатон бархӯрдор мегардеду халос. Ҳеҷ вақти онҳоро ба дунёи боқӣ бурда наметавонед. Зеро он дунёест дигар, ин молу матоъи шумо он ҷо ба кор намеравад. Он неъматҳо ва подоше, ки назди Аллоҳ ҳаст, ҳамеша буда, аз дунё ва он чӣ дар дунёст, беҳтару болотар аст. Пас, тақдим макунед фониро бар боқӣ. Ин ваъдаҳо барои шахсонеанд, ки онҳо Худо ва расули ӯро тасдиқ намуда, барои тарки лаззатҳои дунё бар хилофи нафсашон сабр варзиданд. Ҳамчунин дар ҷамиъи амалҳояшон танҳо ба Аллоҳи ягона таваккал намуданд.

Албатта, инсони ботадбир ба ин дунёи дурӯза мағрур намегардад. Зиндагии хешро барои ризо ва хушнудии Аллоҳ таъоло ба роҳ мемонад, ҳамеша дар ёди айшу неъмате мебошад, ки Аллоҳ таъоло дар охират ба имондорон ваъда додааст. Зеро онҳо нисбат ба айшу неъматҳои ин дунё беқиёсанд.

Оятҳои зер аз ҳукмҳои волои ҷамоъаи муъминон, иншоаллоҳ, хабар медиҳад.

وَالَّذِينَ تَجْتَنِبُونَ كَبِيرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ

يَغْفِرُونَ ﴿٣٧﴾

**Ва-л-лазӣна яҷтанибуна кабъира-л-ишми ва-л-фавāҳиша
ва изā мā газибу хум яғфирун. 37.**

37. Ва аҳли Биҳиш касонеанд, ки аз гуноҳони кабира ва аз беҳаёӣ парҳез мекунанд ва чун онҳо ба ҳашм меоянд, дармегузаранд-

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا

رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٨﴾

**Ва-л-лазӣна-стаҷāбу ли Раббихим ва ақому-с-салāта ва
амруҳум шӯро байнаҳум ва мим мā разақнаҳум
юнфиқун.38.**

38. ва аҳли Биҳиш касонеанд, ки ҳукми Парвардигори худро қабул карданд ва намозҳоро барпо доштанд ва кори онҳо бо ҳам машварат аст ва аз он чӣ ба онҳо ато кардем, харҷ мекунанд.

وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ ﴿٣٩﴾

Ва-л-лазӣна изā асōбаҳуму-л-бағю хум ян̄тасирун. 39.

39. Ва аҳли Биҳиш касонеанд, ки чун ба онҳо таҷовузе бирасад, (бузургони қавм барои мазлум) интиқом мекашанд.

وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا ۖ فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّهُ لَا

يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٤٠﴾

**Ва ҷазāу саййиатин саййиату-м мислухā. Фа ман ъафā ва
аслаҳа фа аҷруҳу љалаллоҳ. Иннаҳу лā юҳиббу-з̄-
зōлимин.40.**

40. Ва ҷазои бадӣ бадие монанди он аст. Пас, касе, ки афв кунад ва сулҳ кунад, пас, аҷри ӯ бар Аллоҳ аст, ҳаройина, Аллоҳ золимонро дӯст намедорад.

Аллоҳ таъоло зимни оятҳои мазкур сифатҳои ҳамидаи муъминонро баён намуда фармудааст, ки муъминон шахсоне мебошанд, ки аз корҳои фоҳиш гуноҳҳои кабира мисли ширк, қатл, оқи волидайн, зино, дуздӣ, дурӯғӣ ва ғайра парҳез мекунанд.

Агар аз касе таҷовуз дида бошанд, чун қодир шаванд ҳам, хашми худро фурӯ меҳуранду меҳрубонӣ нишон дода, афв мекунад. Агар қонуни шариъат поймол шуда бошад, ба фармудаи шариъат муомиларо воҷиб медонанд. Сифати ҳамидаи дигари муъминон ҳамин аст, ки чун Аллоҳ таъоло онҳоро ба тавҳиду ибодат даъват мекунад, онҳо ин даъватро ба қон иҷобат мекунад ва намозҳоро дар вақташ бо шароиту одобашон ба ҷо меоранд.

Инчунин муъминон дорои чунин сифате ҳастанд, ки дар анҷоми корҳои динӣ ва дунявӣ ба шитобкорӣ роҳ наметананд, балки бо ҳамдигар маслиҳату машварат мекунад. Аз неъматҳое, ки Аллоҳ таъоло ба онҳо ато бинмудааст, бо саховатмандӣ дар роҳи ризои Парвардигори худ хайру эҳсон мекунанду ба ниёзмандон садақа медиҳанд. Агар ба онҳо аз мунофиқон таҷовузу зулм воқеъ шавад, ба таври мувофиқу монанд, на зиёд ҷавоб мегардонанд, то ин мунофиқону золимон бори дигар ба зулм расонидани онҳо ҷуръат накунад, зеро сазои бадӣ мисли он бадӣ аст. Аммо мазлум гуноҳи золимиро афв намояд ва бо ӯ сулҳ кунад, чунин шахс назди Аллоҳ таъоло мукаррам аст ва аҷру савоби беандозаеро бонасиб мешавад.

Аллоҳ таъоло зулму зулмкунандаро дӯст намедорад. Бо золимон бо адл муомила намудан ин шариъати Аллоҳ аст. Афв кардан агар ихонат (беҳурматӣ) бар шариъат набошад, ин фазлу савоб аст ва макорими ахлоқи ҷамоъаи муъминон аст.

وَلَمَنۢ أَنتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِۦ فَأُولَٰئِكَ مَا عَلَيْهِم مِّنۢ سَبِيلٍ ﴿٤١﴾

**Ва ламанин^атасара баъда ẓулмиҳи^и фа ул^айика ма^и
ъалайҳим-м мин^и сабил. 41.**

41. Ва аз барои шахсе, ки баъди мазлум шудани худ интиқом мекашад, пас, бар онҳо ҳеҷ роҳи маломате нест.

Валлоҳу аълам, мазмуни оят чунин аст, ки ҳар шахси мазлум аз он шахсе, ки ба ӯ зиён расонидааст, ҳаққашро бе зиёдатӣ бо қувва, ё бо дуъо дар ҳаққи ӯ гирад, на дар маломат мемонаду на бар ӯ ҷазо дода мешавад. Зеро ҳаққи худро ситонидааст. Ҳарчанд афву бахшиш афзал аст, вале ӯ коре кардааст, ки иҷрояш барои ӯ мубоҳ аст.

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ

﴿٤٢﴾ وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

**Иннама-с-саби́лу љала-л-лази́на яълиму́на-н-на́са ва
ябгу́на фи-л-арзи би гайри-л-ҳаққ. Улّاика лаҳум ѓазāбун
алим. 42.**

**42. Чуз ин нест, ки роҳи маломат бар касоне аст, ки бар мардум
зулм мекунанд ва дар Замин ба ноҳақ фасод мекунанд, барои онҳо
азоби дарднок аст.**

Албатта, азобу уқубат ва маломат ба онҳое ваъда дода шудааст, ки онҳо ба халқи Худо дашному зулму таъаддиро раво дидаанд. Яъне худро нисбат ба дигарон забардаст нишон доданӣ мешаванд. Бо роҳи зӯрӣ ва озор бандагони бегуноҳи Худоро дашном медиҳанд, моли ҳалоли онҳоро бо ҷабру фасод аз худ мекунанд. Аз содир кардани гуноҳҳо дурӣ наҷуста, дар рӯи замин фисқу фасодро афзун месозанд, ин гуна мардум золиму таҷовузкоранд. Ҳамин зулму бераҳмии онҳо боис гардид, ки барояшон азоби дарднок ваъда карда шуд. Ҳамин гуна касон таҳти ваъид (ваъдаи ҷазо)-и ин ояти карим қарор доранд ва ояти мазкур барои золимон ҳушдорест, ки золимон набояд бандагони Худоро зулм кунанд.

وَلَمَن صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَٰلِكَ لَمِنَ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿٤٣﴾

**Ва ламаи сабара ва гафара инна зāлика ла мин ѓазми-л-
умӯр. 43.**

**43. Ва албатта, ҳар кӣ сабр кунад ва афв кунад, ҳаройина, ин
сабр ва афв аз амалҳои ҳамида аст.**

Касоне, ки мавриди шиканча, ё дашноми золимон қарор доранд, агар сабру тоқатро пешаи худ намуда, барои ризои Аллоҳ аз золимон интиқом наситонанд, ин амали онҳо аз зумраи амалҳои ҳамидаест, ки Аллоҳ таъоло бандагони Худо барои риояи чунин амал таъкид намудааст. Зеро бе интиқом кашидан ҳам, ҷазои Ҷаҳаннам барои онҳо кифоякунандааст. Ба тақрор омадани сабр дар ин оятҳо аз он дарак медиҳад, ки сабр фазилати бузург дорад. (Ҳошияи Т. Ҷалолаин).

وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن وَلِيٍّ مِّنْ بَعْدِهِ ۚ وَتَرَى الظَّالِمِينَ لَمَّا رَأَوْا

الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِّن سَبِيلٍ ﴿٤٤﴾

Ва ма-й юзлилиллāху фа мā лаҳу ми-в валийи-м ми̇м баъдиҳ. Ва тара-џ-џолимина ламма рааву-л-џазāба яқулуна ҳал илā марадди-м ми̇н саби̇л. 44.

44. Ва ҳар киро Аллоҳ гумроҳ кунад, пас, барои ӯ ҳеч корсозе баъд аз Вай (Аллоҳ) нест. Ва ситамгаронро мебинӣ, чун азобро бубинанд, гӯянд: «Оё ба сӯи бозгашт роҳе ҳаст?».

Агар касеро Аллоҳ таъоло гумроҳ созад, дигар барои ӯ ёвару раҳнамое нест, то ӯро ба роҳи росту наҷот ҳидоят намояд. Аммо ин тавфиқи илоҳист, ки инсон соҳиби адлу инсоф шуда тавонист. Яъне ин иродаву дастгирии Аллоҳ таъолост, ки инсон тавонист дар муқобили ситами ситамгарон сабр намуд ва аз гуноҳҳои онҳо гузашт кард, то ки зулму фасод доман паҳн насозад ва боиси бадбахтии дигарон нашавад. Зеро ӯ мутмаин аст, ки ситамгаронро азоби Ҷаҳаннам кифоякунанда аст. Вақто ки ситамгарон азоби Ҷаҳаннамро ошкоро мебинанду маҳкум ба он мешаванд, мебинӣ, ки онҳо аз зулме, ки дар дунё содир кардаанд, ҳазорҳо пушаймонанд. Барои наҷоти худ акнун савол мекунанд, ки оё роҳи бозгаште ба дунё вуҷуд дорад, то бозпас биравем, амалҳои нақӯро анҷом бидиҳем ва ба ин васила аз азоби даҳшатбори Ҷаҳаннам раҳой ёбем? Вале ҳазор афсӯс, ки чунин пушаймонӣ баъди гузашти муҳлат суде надорад ва ҳеч ҷавоби саволи худро ҳам намешунаванд.

Ба азоб маҳкум шудани ситамгаронро оятҳои зерин идома медиҳанд:

وَتَرَاهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَشِيعَاتٍ مِّنَ الذَّلِيلِ يَنْظُرُونَ مِّن طَرَفٍ

خَفِيٍّ وَقَالَ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ الْخَسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ

وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ۖ أَلَّا إِنَّ الظَّالِمِينَ فِي عَذَابٍ مُّقِيمٍ ﴿٤٥﴾

Ва тароҳум юъраъуна џалайҳā хошиъина мина-з зулли янъуруна ми̇н тарфин хафийй. Ва қола-л лаъина āманӯ инна-л-хосирина-л-лаъина хасирӯ анфусаҳум ва аҳлиҳим явма-л-қийāмах. Алā инна-џ-џолимина фи̇ џазāби-м-муқим.45.

45. Ва чун онҳо пеши оташ оварда шаванд, онҳоро фурӯтан (тавозӯёкунанда) бубинӣ. Аз рӯи хорӣ, бо гӯшаи чашми нимкушода менигаранд. Ва аҳли имон гӯянд: «Албатта,

зиёнкорони комил ононеанд, ки нафсҳои худро ва аҳли худро дар
рӯзи растохез дар зиён андохтаанд». Огоҳ бош: ҳаройина,
ситамгорон дар азоби доимӣ бошанд!

وَمَا كَانَتْ لَهُمْ مِّنْ أَوْلِيَآءَ يَنْصُرُوهُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا

لَهُ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤٦﴾

**Ва mā kāна лаҳум-м мин авлийъа янсурунаҳум-м мин
дӯниллāх. Ва ма-й юзлилиллāху фа mā лаҳу мин саби́л.46.**

**46. Ва онҳоро корсозоне набошад, ки ба ҷуз Аллоҳ онҳоро мадад
кунанд. Ва ҳар киро Аллоҳ гудроҳ кунанд, пас, ўро ҳеҷ
роҳнишондеҳе нест.**

Дар давоми ояти қаблӣ Аллоҳ таъоло фармудааст, ки ай мухотаб, албатта, золимонро хоҳӣ дид, ки пешкаши нор (оташ) мегарданд ва аз чунин ҳукми Аллоҳ таъоло чеҳраи онҳоро беқарорию хорӣ фаро мегирад. Аз он салобате, ки дар дунё доштанд, дар онҳо нишонае боқӣ намеронад. Мисли шахси маҳкум ба қатлу ба ҳалқаи дор аз бим меларзанд, бисёр маъюсу ғамзада мешаванд. Аз шарму ҳаё сар боло бардошта наметавонанд. Ба гӯшаи чашм дуздид, бо тавозӯи нигоҳ мекунад. Локин ҳайҳот, зеро онҳо дар дунё тобеъи амри илоҳӣ набуданд, машғул ба амалҳои солеҳ нашуданд ва умри худро пайи суд бахшидан ба халқи Худо ба охир набурданд, ки имрӯз сарфарозу хушҳолу болидарӯ бошанд. Акнун ба он амалҳои баде, ки дар дунё доштанд, онҳоро ҷуз маҳкум шудан дигар мукофоти арзандае нест.

**Хурмо наметавон хӯрд аз ин хор, ки киштем,
Дебо натавон бофт аз ин пашм, ки риштем.**

(Саъдӣ)

Маълум аст, ки он муомилаи бадеро золимон бар муъминон дар ин дунёи гузаро раво диданд, дар андак вақт бар мазлумон гузашт. Аммо ҷазои охират барои золимону мушрикони гузаро набуда, балки доимист. Вақто ки ин ҷамоъаро ба оташи Дӯзах тақдимашон мекунад муъминони дар Ҷаннатбуда ҳоли ин золимонро мебинанд, мегӯянд, ки дар ҳақиқат ин зиёнкорон шахсонеанд, ки бо дохил шудан ба нор (оташ) худашонро ва ҳам аҳли иёлашонро комилан дар зиён андохтаанд. Дар давоми оят омада, ки ай мухотаб, огоҳ бош, албатта, зиёнгарон дар азоби доимианд ва онҳоро ҳеҷ наҷотбахше аз азоби Аллоҳ ба ҷуз Аллоҳ касе нест. Оре! Берун аз қонуни Аллоҳ зиндагонӣ кардан нишони

гумроҳист. Ҳар амале, ки аз қонуни Аллоҳ берун аст, дар он рӯз нафъе надорад. Таъкидан омада, ки агар шахсеро Аллоҳ таъоло гумроҳ созад, дигар барои ӯ роҳи наҷот нест, роҳи саодатро барои гумроҳшудагон баста аст.

Худовандо, дар сояи раҳматат моро гиру гумроҳ масоз! Омин!

أَسْتَجِيبُوا لِرَبِّكُمْ مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنْ اللَّهِ مَا لَكُمْ

مِّن مَّلَجٍ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُمْ مِّن نَّكِيرٍ ﴿٤٧﴾

Истаҷибӯ ли Раббикум-м миъ қабли ай яътия явму-л ла марадда лаҳу миналлоҳ. Ма лакум-м мим малҷаи-й явмаизи-в ва ма лакум-м мин-н-накир. 47.

47. Фармони Парвардигори худро, пеш аз он ки рӯзе биёяд, ки онро бозгашт набошад, қабул кунед. Дар он рӯз шуморо аз Худо ҳеҷ паноҳгоҳе нест ва ҳеҷ инкоркунандае ҳам барои шумо нест.

Ай мардум, Аллоҳ таъоло шуморо пеш аз омадани он рӯзе, ки бебозгашт бар сари ситамгарону зиёнкорон меояд, ба имону тоъат меҳонад. Барои халосии худ аз он рӯзи пуртахлука даъвати ӯ таъолоро иҷобат кунед! Иҷобати шумо вақте суд меорад, ки қабл аз омадани рӯзи қиёмат бошад. Он чунон рӯзест, ки ба ҷуз Аллоҳи ягона ҳеҷ фарде қодир нест омаданаширо моневъ шавад. Дар он рӯзи пуртахлука ва даҳшатангез барои шумо ғайри Аллоҳ ҳеҷ паноҳгоҳе вуҷуд надорад. Ҳар чӣ дар дафтари аъмоли шумо сабт шудааст, онро наметавонед инкор намоед. Мукофоти арзандаеро, ки барои амалҳоятон ба шумо ҳукм мешавад, наметавонед рад созед. Дар он рӯз ҳатто ҳар як узви бадани шумо барои шумо шоҳидӣ хоҳад дод.

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا ۖ إِنَّ عَلَيْكَ إِلَّا الْبَلَاغُ ۖ وَإِنَّا إِذَا

أَذَقْنَا آلَ نَسْنٍ مِنَّا رَحْمَةً فَرَحَ بِهَا وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ

أَيْدِيهِمْ فَإِنَّ آلَ نَسْنٍ كَفُورٌ ﴿٤٨﴾

Фа ин аъразӯ фа ма арсалнака љалайҳим ҳафйӯ. Ин љалайка илла-л балāг. Ва инна изā азақна-л-инсāна минна

раҳматай фариҳа биҳа. Ва ин тусибҳум саййиатум би ма қаддамат айдихум фа инна-л-инсана кафур. 48.

48. Пас, агар аз ҳақ рӯ бигардонанд, пас, туро бар онҳо нигоҳбон нафиристодем, нест бар ту, магар пайғом расонидан. Албатта, чун инсонро аз ҷониби Худ раҳмате бичашонем, ба он шодон шавад. Ва агар ба онҳо мусибате, ба сабаби он чӣ дастҳои онҳо қаблан кардааст, бирасад, пас, батаҳқиқ, одамӣ сахт носипос аст.

Аллоҳ таъоло бо қисме дар ин оят ҳабиби Худ (с)-ро тасалли дода ва бо қисми дигар табиати бандаҳои Худро мавриди баррасӣ қарор дода, мефармояд, ки ай фиристодаи барҳаққи Ман (с), агар мушрикону мунофиқон аз даъвати ту, яъне аз имону ҳидоят рӯ гардонанду ҳарфи Ту (с)-ро қабул накунад, асло ғамгин мабош. Ба Ту (с) ҷуз расонидани пайғоми Парвардигор масъулияти дигаре вогузор нашудааст. Он чӣ дар уҳдаи Ту (с) буд, анҷом додӣ ва мо Ту (с)-ро ҳамчу назораткунанда аз болои амалҳои онҳо нафиристодем!

Аллоҳ таъоло дар давоми ояти мазкур аз табиати инсон хабар дода мефармояд, ки чун бандаи Худро аз неъматҳо: амният, сиҳатию дорой ва ғайра арзонӣ додем, шоду мамнун мегардад, аммо неъматдиҳандаро фаромӯш месозад. Илова бар ин, кибру гурур варзада, шукри онҳоро ба ҷо намеоварад. Агар ба сабаби гуноҳхояшон ба мусибате мубтало шаванд, ҳама неъматҳоеро, ки қаблан доштанд, фаромӯш мекунанду носипосии худро маълум намуда, лаб ба шиква мекушоянд.

Калимаи "азақна" ба маънои "бичашонем" омадааст. Яъне неъматҳои ин дунё ҳар чӣ қадар бисёр бошанд ҳам, дар муқоиса ба неъматҳои охират қатрае аз баҳр аст.

Худо кунад, ки аз ҷумлаи собирону шокирон бошем! Омин!

لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ تَخْلُقُ مَا يَشَآءُ يَهَبُ لِمَن يَشَآءُ اِنْتَا

وَيَهَبُ لِمَن يَشَآءُ اَلذُّكُورَ

Лиллаҳи мулку-с-самāvāti ва-л-арз. Яхлуку ма яшāъ. Яҳабу ли ма-й яшāу инāша-в ва яҳабу лима-й-яшāу-з зукӯр.49.

49. Подшоҳии осмонҳо ва Замин аз он Аллоҳ аст. Ҳар чиро хоҳад, меофарад, касеро, ки хоҳад, духтарон мебахшад ва касеро, ки хоҳад, писарон мебахшад.

أَوْيُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنثَاءً ط وَتَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٥٠﴾

Ав юзаввиҷухум зукрона-в ва инасā. Ва яҷъалу ма-й яшāу ъақимā. Иннаҳу Ёалимун Қадир. 50.

50. Ё онҳоро писарон ва духтарон ҷуфт диҳад ва касеро, ки хоҳад, ақим (нозо) мегардонад. Албатта, Ё бар ҳар чиз доност ва бисёр тавоност.

Ҷорӣ шудани ҳукмҳо дар Замину осмонҳо танҳо хоси Ё таълоост, зеро Аллоҳ таъоло соҳиби тамоми оламҳост. Баландию пастӣ, роҳату ранҷ, халқу маҳв, ҳама ва ҳама дар тасарруфи Ёст, ҳар чӣ хоҳад, меофарад. Валлоҳу аълам, мақсад аз нузули ин оятҳо ин аст, ки инсон ҳар чизеро ба даст меорад, хоҳ молу хоҳ ҷоҳу ҷалолу мансаб, бояд ба он мағрур нашавад. Инсонҳо як чизро бояд аниқ дарк намоянд, ки ҳама ашё офаридаи Аллоҳ таълоост. Касеро хоҳад, медиҳад ва хоҳад манъ месозад. Касе вучуд надорад, ки қазои рафтаро боз дорад, ё амалӣ гаштани онро ба таъхир андозад. Ҳамаи ашё дар ихтиёри Ё қарор дорад. Агар Аллоҳ таъоло ирода кунад, ба яке духтар ва ба дигаре писар медиҳад. Ба касе хоҳад, ҷуфт - ҳам писар ва ҳам духтар - медиҳад. Аммо баъзеро аз ҳар ду ҳам бенасиб мегардонад, яъне ўро ақим (бенасл) месозад. Ин ҳама муқтазои машияти (хости) Ёст ва дар ҳукми иҷро даромадани он вобаста ба қудрати Ёст. Чӣ навъ, ки хоҳад Аллоҳ субҳонаҳу ва таъоло ҳамон тавр файсала мекунад. Ё таъоло бисёр олим ва дар санъати худ бениҳоят қодир аст. Иродаи Ё чуну чароро напазирад. Ягон чиз онро манъ ё ба таъхир андохта наметавонад.

﴿ وَمَا كَانَ لِنَبِّئٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَآيِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ

رَسُولًا فَيُوحِي بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلَىٰ حَكِيمٍ

﴿Ва mā kāна ли башарин ай юкаллимаҳуллоҳу иллā ваҳян ав ми-в варӯи ҳичāбин ав юрсила расулан фа йуҳия би изниҳи mā яшāъ. Иннаҳу Ёалийюн Ҳақим. 51.﴾

51. Ва барои ҳеҷ башаре тоқат нест, ки ба Аллоҳ сухан гӯяд, магар бо ваҳй ё аз паси парда ё расуле (фариштае)-ро аз фариштагон бифиристад, пас, ба ҳукми Ё, он чӣ Худо мехоҳад, бирасонад. Ҳаройина, Худованд баландмартабаву боҳикмат аст.

Хеч як инсон бо он таркиби моддӣ ва сохти ҷисмоние, ки дар дунё дорад, қодир нест дар муқобили он Зоти пок қоим биистаду Аллоҳ таъоло бо ӯ дар сухан шавад. Зеро дар ин дунё ин ҳодиса ғайри имкон аст. Аллоҳ таъоло бо бандаи баргузидаи Худ танҳо бо тарзи нозил намудани ваҳй ё дар хоби ӯ ва ё илҳом бахшидан ба ӯ ё дар бедории ӯ робита барқарор месозад. Яъне хоби пайғамбарони Аллоҳ ё илҳоме, ки ба онҳо мерасад, рост аст ва дар ҳақиқати онҳо ҷойи шакку шубҳа нест. Чуноне ки ҳазрати Иброҳими Халилulloҳ дар хобашон диданд, ки ба он кас амр шуд, то фарзанди худро забҳ (қурбонӣ) намояд. Пас, пайи иҷрои ин амри илоҳӣ бидуни таъхир саъйи балиғ нишон дод.

Илҳоми Аллоҳ таъоло ба бандагони солеҳ ҳам, аз ҳамин қабил аст. Аммо робитаи байни Аллоҳ таъоло бо анбиё (а) дар сурати бедорӣ бар ду қисм аст.

Якӯм: Имкон дорад, ки Аллоҳ таъоло ба бандаи мухтори худ аз паси парда гуфтугӯ намояд. Чунин ҳолат ба ҳазрати Мӯсо (а) дар кӯҳи Тур ва ба ҳазрати Муҳаммад (с) дар Шаби Меъроҷ воқеъ шуд.

Дувум: Мешавад, ки Аллоҳ таъоло барои суханашро ба пайғамбарони Худ расонидан, расулро аз фариштагон равон созаду он фаришта бидуни чуну чаро ва бе каму кост амри илоҳиро ба бандаи ӯ таъоло расонад. Чунон ки ҳазрати Ҷабраил (а) ваҳйи илоҳиро ба анбиё (а) мерасонд. Бояд гуфт, ки Аллоҳ таъоло аз ҷамиъи сифатҳои махлуқон покиза буда, дараҷаи ӯ ниҳоят олӣ ва мақомаш ниҳоят бузург аст. ӯ чунон Зотест, ки дар санъату кори худ бисёр ҳакиму олим аст. Ҳама кори ӯ бинобар тақозои ҳикмати ӯ анҷом меёбад. Фарзу тахмин дар он дида намешавад.

Мулоҳиза: Агар робитаи илоҳӣ бо бандаи Худ бо илҳом, ё дар хоб сурат бигирад, ин намуди робита ҳам бо анбиё шуданаш мумкин ва ҳам ба авлиё. Бинобар ин, дар ҳошияи "Тафсири Ҷалолойн" чунин омадааст, ки илҳом ба ҷуз анбиё метавонад ба авлиё ҳам сурат бигирад. Аммо гоҳо чунин мешавад, ки ин илҳоми авлиё бо дасисаҳои шаётонӣ олуда мешавад. Зеро авлиё ба мисли анбиё аз гуноҳ маъсум нестанд. Аммо илҳоме, ки ба анбиё мешавад, аз фитна ва дасисаҳои шайтонӣ маҳфузу покиза аст. Ин аст, ки илҳому хоби авлиё вобаставу маҳдуди ӯст ва барои оммаи мардум ҳукми ҳатмӣ надорад. Аз ин ҷост, ки авлиёи ҳақиқӣ ҳаргиз намехоҳанд илҳоми худро ба мардум ҳамчун шарифат ва як амри зарурӣ нишон диҳанд.

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا
الْإِيمَنُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ

لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٥٢﴾

Ва казāлика авҳайнā илайка рӯҳам-м мин амринā. Mā
кун̄та тадрӯ ма-л-китāбу ва ла-л-имāну ва лāкин̄
чаъалнāху нуран-н-наҳдӣ биҳи ман-н-нашāу мин
ъибāдинā. Ва иннака латаҳдӣ илā сирōти-м мустақим̄.52.

52. Ва ҳамчунин рӯҳ (Қуръон)-ро аз ҳукми худ ба сӯи ту ваҳй
фиристодем. Ту намедонистӣ, ки Китоб чист ва намедонистӣ,
ки имон чист. Валекин онро равшание гардонидем, ки ба он
касоро, ки аз бандагони Худ хоҳем, ҳидоят мекунем. Ва
батаҳқиқ, ту ба сӯи роҳи рост ҳидоят мекунӣ,

صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ

الْأُمُورُ ﴿٥٣﴾

Сирōтиллāҳи-л-лази лаҳу mā фи-с-самāvēāti ва mā фи-л-
арз. Алā илаллоҳи тасīру-л-умӯр. 53.

53. ба роҳи он Аллоҳе, ки он чӣ дар осмонҳост ва он чӣ дар Замин
аст, аз онӣ Ёст. Огоҳ бош: хос ҳама корҳо ба сӯи Аллоҳ
бозмегардад!

Аллоҳ таъоло зимни ин оятҳои карима ба ҳабиби Худ (с)
иршод фармудааст, ки чунон, ки ба Пайғамбарони аз Ту (с)
пешгузашта ваҳйи Худро фиристодем, инчунин ба сӯи Ту (с) ҳам
рӯҳи худ, яъне Қуръонро ҳамчун дастур фиристодем. Ту ай
Муҳаммад (с), пеш аз фиристодани Қуръону шарият бо тафсилу
пура намедонистӣ, ки китоб чисту имон чист.

Лекин мо Қуръонро барои бандагони парҳезгори Худ ҳамчу
нури дар зулумоти гумроҳӣ шуъладиҳанда гардонидем, ҳар киро аз
бандагони Худ хоҳем, ба воситаи он ҳидоят намоем. Дар ҳақиқат,

ту ҳам ай Муҳаммад (с), метавонӣ мардумро ба сӯи дини ростин, ки Ислом аст, ба воситаи Қуръон иршоду ҳидоят намоӣ. Албатта, ислом дини Аллоҳ аст, дар он ҳеҷ нодурустӣ дида намешавад. Ӯ таъоло чунин Зотест, ки соҳиби Замину осмонҳову он чӣ дар онҳост. Огоҳ бош, ки бозгашти тамоми корҳо ва ҳаллу фасли онҳо ба сӯи Аллоҳи ягона аст. Аллоҳ таъоло ҳамаи корҳоро байни бандагони Худ аз рӯи адли комил файсалаву ҳукм менамояд!

Хулоса, Қуръон сухани Парвардигори оламиён буда, дастури наҷотбахшу интиҳобшудаи ҳаёти инсон аст. Қуръон аз вартаи марги ҷаҳолат наҷотдиҳандаи инсон аст. Агар инсон дили худро барои ин дурру ганҷинаи бемонанд муҳайё созад, Қуръон нури ҳидоятро дар дили ӯ мекорад. Молик ибни Динор гуфтааст: «Эй аҳли Қуръон, имрӯз Қуръон дар дилҳои шумо чӣ корид?».

Поёни сураи “Шуро” ва лиллаҳил ҳамд.

Сураи «Зухруф» 43-юми Қуръон буда, дар Маккаи мукаррама нозил шуда аз 89 оят иборат аст

Бисмиллаҳи-р-Раҳмани-р-Раҳим

«Зухруф» ном гирифтани ин сура, валлоҳу аълам, ба ин хотир аст, ки дар он бештар аз афроде ёфт мешавад, ки ба дунёи фонӣ ва хушиҳои он дил баста, охирату аҳволи онро аз ёд фаромӯш кардаанд. Як нишонаи имони комил ин аст, ки инсон бояд ба ҳубӣ дарк ва тасдиқ намояд, ки ин дунё ҷовидон нест, рӯзе он ба кулӣ аз миён хоҳад рафт. Одамӣ ҳам, ҷовидон дар он боқӣ наместонад ва рӯзе хоҳ ноҳоҳ онро тарк месозад. Аммо марг интиҳои зиндагӣ нест, балки он сарчашмаи ҳаёти нав аст, ки пас аз ҳисоб кардани дафтари амалҳои дунёӣ чӣ гуна будани он маълум мегардад. Яъне вобаста ба амалҳои дар дунё анҷомдода инсон метавонад саодат ё шақовати дунёи боқиро соҳиб шавад.

Дунё ва ҳам он чӣ дар дунёст, назди Аллоҳ таъоло арзише надорад. Аз ҳамин ҷост, ки аз неъматҳои он ба ҳар касе хоҳад, медиҳад, сарфи назар аз он, ки ӯ нақор аст ё бадкирдор. Аммо неъмату нақории охират ба ҳар кас муяссар намегардад. Онро Аллоҳ таъоло танҳо барои бандагони солеҳу парҳезкори Худ ваъда кардааст. Агар касе охирати боқиро сарфи назар намуда, дунёи фониро беҳтар медонаду ихтиёр мекунад, нишонаи тираақлии ӯст.